

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

1128704

**SOCIÁLNA A OBČIANSKA PARTICIPÁCIA MLÁDEŽE VO
VIDIECKOM PROSTREDÍ**

2010

Zuzana ONDREJKOVÁ

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

**SOCIÁLNA A OBČIANSKA PARTICIPÁCIA MLÁDEŽE VO
VIDIECKOM PROSTREDÍ**

(Bakalárska práca)

Študijný program:	Ekonomika podniku
Študijný odbor:	3.3.16 Ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko:	Katedra spoločenských vied
Školiteľ:	Mgr. Ing. Danka Moravčíková

Nitra 2010

Zuzana ONDREJKOVÁ

Podakovanie

Chcem sa poďakovať mojej konzultantke bakalárskej práce Mgr. Ing. Danke Moravčíkovej za odborné vedenie, profesionálny prístup a inšpiratívne rady pri písaní tejto bakalárskej práce.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Zuzana Ondrejková prehlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Sociálna a občianska participácia mládeže vo vidieckom prostredí“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 13. mája 2010

Abstrakt

Hlavnou témou bakalárskej práce je participácia mladých ľudí, ktorá je predmetom výskumu najmä sociologických vied. Práca je rozdelená do dvoch základných kapitol. Prvá kapitola popisuje najmä teoretické východiská danej problematiky a stav participácie mládeže na vidieku v súčasnosti i v minulosti. Vlastná práca je členená na dve časti, pričom prvá predstavuje charakteristiku výskumného priestoru a druhá samotný výskum v obciach Machulince a Sľažany, ktorá je zároveň ťažiskom práce. Vzhľadom na to, že danej problematike sa nevenuje dostatočná pozornosť a nie je dôkladne preskúmaná, cieľom práce je poukázať na jej dôležitosť. Základom je uvedomiť si, že mládež je súčasťou spoločnosti, mala by využívať svoje práva a možnosti a obec by mala vytvárať podmienky na realizáciu a zapojenie mladých ľudí do riešenia vecí verejných.

Kľúčové slová: participácia, mládež, vidiek

Abstrakt

Das Hauptthema der Bakkalaurabhandlung ist die Partizipation der jungen Leuten, was das Forschungsobjekt für allem der Sozialwissenschaften ist. Die Abhandlung ist in zwei Hauptkapitel geteilt. Die erste Kapitel beschreibt besonders die theoretischen Ausgangspunkte dieser Problematik und die Situation der Partizipation auf dem Lande in der Gegenwart und in der Vergangenheit. Die eigene Abhandlung ist in zwei Abschnitten geteilt, der Erste spricht über die Charakteristik des Forschungsbereiches und der Zweite ist die eigene Forschung in Machulince und Sľažany, die der Schwerpunkt der Abhandlung ist. Weil diese Problematik nicht reichlich erkundet ist, das Ziel der Abhandlung ist: ihre Bedeutung unterstreichen. Der Grund ist wissen, dass die Jugend der wichtige Teil der Gessellschaft ist, sie sollten seine Rechten und Möglichkeiten ausnutzen. Das Dorf sollte die Bedingung für die Realisation und Ausschließung der Jugend in den öffentlichen Probleme bilden.

Die Schlüsselwörter: die Partizipation, die Jugend, das Land

Obsah

Úvod	8
1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	10
1.1 História a súčasnosť participácie na Slovensku.....	10
1.2 Participácia.....	12
1.2.1 Občianska participácia.....	15
1.2.2 Sociálna participácia.....	16
1.3 Občianstvo.....	18
1.4 Mládež.....	19
1.5 Vidiek.....	20
2. Cieľ práce	22
3. Metodika práce	23
4. Vlastná práca	24
4.1 Charakteristika výskumného priestoru.....	24
4.2 Analýza výsledkov výskumu.....	26
5. Záver	37
6. Odporúčania pre prax	39
7. Zoznam použitej literatúry	41
Zoznam príloh	44
Prílohy	45

Úvod

Slovenský vidiek a jeho spoločenstvá, ktoré sa začali transformovať, je dôležité skúmať v nových súvislostiach a vzťahoch. Vzhľadom na to, že sa začali uplatňovať nové demokratické princípy i v oblastiach, akými je i rozvoj vidieka, ide o jednu z najdôležitejších otázok aktivizácie ľudského potenciálu vo vidieckych sídlach. Začal sa zdôrazňovať význam mládeže ako dôležitého aktéra i nositeľa rozhodujúcich úloh. Nitranský samosprávny kraj je charakteristický tým, že má kompaktné vidiecke osídlenie, v ktorom najväčšou zložkou sú väčšie vidiecke obce a podiel vidieckeho obyvateľstva predstavuje 52,5 %. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa predpokladajú aj väčšie a lepšie možnosti pre sociálnu a občiansku participáciu mládeže. Základnými pojmami v tejto súvislosti sú participácia, sociálna participácia, občianska participácia, vidiecka mládež a občianstvo.

Mládež sa často skloňovaným pojmom v podmienkach Slovenskej republiky stala až v roku 1989. Výskum mládeže ako komplexu, ktorý v mnohých dimenziách konkuruje spoločnosti dospelých, sa objavil v období „kvalitatívne novej spoločnosti, ktorá sa v ničom nepodobá tej, v ktorej sme žili pred 17. novembrom tohto pamätného roku. Práve v tomto období mládež prestala byť pasívnym objektom politiky komunistického štátu, ktorý v nej sledoval ciele nezodpovedajúce životným záujmom mladej generácie. Mladí ľudia sa stali aktívnou spoločenskou silou, ktorá dokázala zvrhnúť totalitný systém moci komunistickej strany založený na generačných skúsenostiach, záujmoch a predsudkoch starnúcej vekovej vrstvy obyvateľstva.“ (Macháček, 2003, s. 31) Mládež sa stala dôležitou a neodmysliteľnou súčasťou spoločnosti a zohráva v nej špecifickú úlohu. Môžeme ju charakterizovať ako aktéra, ktorý sa podieľa na transformácii a modernizácii Slovenska. Preto je veľmi dôležité a podstatné, aby sa mládež stala súčasťou spoločnosti a aby sa jej rámci našej krajiny vytvoril priestor pre participáciu. Ochota a schopnosť mladých ľudí podieľať sa na daniach vo svojom okolí úzko súvisí aj s tým, že sa postupne oboznamujú so svojimi právami, povinnosťami a zároveň sa začínajú zaujímať o využívanie svojich práv a právomocí v daných oblastiach. Je dôležité, aby mládež disponovala dôkladnými a presnými vedomosťami o svojich právach, pretože len tak sa môžu prezentovať ako aktívna súčasť spoločnosti. V tejto súvislosti sa kladie dôraz na to, aby „mládež bola ochotná prevziať určitú osobnú zodpovednosť a čo najširšie aktualizovať skutočnú demokratickosť v našom živote, reprezentovanú nielen právami, ale aj povinnosťami a schopnosťami tieto práva a povinnosti realizovať! Bez týchto schopností by sa demokracia stala iba prázdnyim pojmom.“ (Čečetka, 1967, s. 196) Základom budovania demokratickej spoločnosti je aktívne občianstvo mladých

Ľudí na veciach verejných a zároveň sa stáva dôležitým aspektom pre politickú teóriu a výskum.

Výstupy z projektu Sociálna a občianska participácia mládeže vo vidieckom prostredí, o ktorý sa opiera i táto práca, sú súčasťou Akčného plánu štátnej politiky voči mládeži na roky 2010 – 2011. Uvedná problematika je zároveň predmetom Národnej správy o plnení spoločných cieľov v oblasti participácie mladých ľudí¹. Je dôležité spomenúť, že daná problematika mládeže je upravená i legislatívne Zákonom o podpore práce s mládežou č. 282/2008 Z. z.. O participáciu mladých ľudí sa zaujíma i Európska únia v Bielej knihe o mládeži, v Európskom rámci mládežníckej politiky, ktorá rok 2010 od augusta rohto roku vyhlásila za rok mládeže.

Participácia mládeže, mladých ľudí na vidieku, predstavuje vo svojej podstate účasť na určitom procese, aktívnu účasť na rozvoji občianskej spoločnosti. Problematika participácia mládeže, či už občianska alebo sociálna, tvorí ťažiskovú problematiku práce.

Vzhľadom na to, že daná problematika nie je dostatočne preskúmaná, cieľom predloženej práce je priblížiť, objasniť a lepšie pochopiť práve participáciu mládeže. Predpokladom dosiahnutia tohto cieľa je práve prvá kapitola tejto práce.

¹ < http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_detail&id=133 >

1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

V tejto kapitole svojej práce sa budem venovať stavu skúmanej problematiky v podmienkach Slovenskej republiky – histórii i súčasnosti, výskumom, ktoré sa v tejto súvislosti realizovali, teoretickým východiskám a základným pojmom, ktoré sú v priamej súvislosti s problematikou.

1.1 História a súčasnosť participácie na Slovensku

Problematika sociálnej a občianskej participácie mládeže na Slovensku stále nie je dôkladne preskúmaná a neexistuje jeden komplexný výskum, ktorý by mapoval súčasnú situáciu mladých ľudí a ich angažovanosti na vidieku. Cieľom mojej práce je na základe teoretických poznatkov ako aj informácií získaných z výskumu priblížiť danú problematiku.

Slovenská republika sa vzhľadom na vekovú štruktúru radí medzi najmladšie krajiny Európskej únie, pretože až 35 % slovenského obyvateľstva tvoria práve mladí ľudia vo veku do 26 rokov. V súvislosti s touto problematikou sa stretávame s názormi, že mládež je budúcnosťou spoločnosti, ale je potrebné si uvedomiť, že mladí ľudia sú reálne prítomnou a existujúcou spoločenskou skupinou, ktorej problémy je nutné riešiť teraz a nie odkladať na neurčito. Problematika participácie mladých ľudí na Slovensku sa od roku 1989 rozvíja len veľmi pomaly, aj keď záujem mladých ľudí o to, čo sa v ich okolí deje, sa v posledných rokoch výrazne zvýšil. Prejavujú záujem o skutočnosti v ich sídlach, spoločnosti, v ktorej žijú a sú ochotní zapojiť sa do riešenia spoločenských problémov, ktoré sa ich bytostne dotýkajú. V Slovenskej republike sa však často mládež stretáva s nepochopením alebo odmietavým postojom, ich názory nie sú pre dospelých zaujímavé a nevenujú im pozornosť, ktorá im právom patrí. Je však pravda, že väzby mladých ľudí na komunity, v ktorých žijú sú stále slabé a nedostatočné, javia malý záujem o účasť vo voľbách a najviac voľného času trávia v spoločnosti svojich rovesníkov. Situácia sa však od roku 1989 pomaly, ale postupne zlepšuje a je dôležité poznamenať, že rastie aj záujem zo strany samospráv o zapojenie mladých ľudí vo veciach verejných. Riešenie tohto problému však neleží len na pleciach samospráv, je dôležité však aj to, aby si mladí ľudia uvedomili, že ak chcú zmenu, musia „ruku k dielu priložiť“ i oni a nie byť pasívnym článkom spoločnosti. Práve oni nemajú vytvorenú žiadnu citovú väzbu na svoju rodnú obec či mesto, občianstvo je pre nich len fráza. Čoraz častejšie sa stretávame v súčasnosti s tým, že mladí ľudia trávia svoj voľný čas v pohostinstvách a kaviarňach, a to z prostého dôvodu – nevidia inú možnosť trávenia voľných chvíľ a dospelí nemajú záujem sa im pravidelne venovať.

Je dôležité ich zapájanie do riešenia problémov v obciach, kde žijú, pretože sa čoraz častejšie stretávame s tým, že ich pôvodcami sú práve mladí ľudia. Cieľom každej samosprávy by malo byť to, aby mladí ľudia, ktorí nepatria do žiadnej skupiny existujúcej vrámci určitej spoločnosti, boli do nej istým spôsobom začlenení, zapojení a stali sa jej súčasťou.

Základnou podmienkou zmeny danej situácie na Slovensku je zmeniť prístup verejnosti k práci s mládežou. Ak bude práca s danou skupinou obyvateľstva chápaná ako niečo prospešné a zmysluplné, len vtedy sa jej bude venovať dostatočná pozornosť i podpora. Nejde však len o finančnú podporu zo strany verejnosti, ale i podporu morálnu. Veľmi dôležitým krokom pri riešení danej problematiky je uvedomenie si toho, že kompetencie pri práci s mládežou už dávno nespádajú len pod záštitu štátu, ale situácia v súčasnosti je už iná. Rozvíjanie práce s mládežou na úrovni miest a v tomto prípade najmä obcí, je jednou z podmienok rozvoja celej skúmanej oblasti. Práca s mladými ľuďmi je vo väčšine prípadov odkázaná na dobrovoľný vstup a pôsobenie dospelých, ktorým daná situácia nie je ľahostajná a majú záujem rozvíjať činnosti spojené s mládežou. Stále väčší dôraz sa kladie na spojenie života mládeže so životom obce, pretože každý mladý človek cíti potrebu byť zapojený do procesov, ktoré prebiehajú v jeho okolí a je nevyhnutné, aby sa jeho názor rešpektoval, bral do úvahy a neposúval na posledné miesto. V súčasnosti existuje mnoho možností a ciest, akými môže obec rozvíjať spoluprácu a zapojenosť mladých ľudí do vecí verejných, či už ide o občianske združenia, mládežnícke organizácie, občianske združenia a podobne. Obce nemusia za účelom riešenia daných problémov uskutočňovať žiadne výskumy, pretože v súčasnosti je ich k dispozícii niekoľko a aj malá skupina mládeže dokáže reprezentovať a tlmočiť názory svojich rovesníkov. Od roku 1994 bolo vrámci Slovenskej republiky realizovaných niekoľko výskumov, ktoré poskytujú prehľad o danej problematike v rôznych súvislostiach. (Čítanka pre samosprávy, Mládež pod krídlami samosprávy)²

1994

Mládež SR, jej hodnotová orientácia a spôsoby trávenia voľného času

1997

Hodnotové orientácie mladých ľudí v procese transformácie spoločnosti

2002

Mládež a európska identita

Participácia mládeže na živote miest a obcí

² < http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=93>
< http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=99>

2004

Politická participácia mladých ľudí v Európe a na Slovensku

Názory žiakov SŠ a študentov VŠ na podmienky života mládeže v Slovenskej republike

2005

Samosprávnosť na stredných a vysokých školách

Sociálno-politická problematika mládeže v SR

2007

Politická a občianska participácia vysokoškolákov na Slovensku

Politická a občianska participácia stredoškolákov na Slovensku

Mládežnícka politika regiónov a miest na Slovensku

Sociálno-patologická problematika mládeže v SR

Čo si myslia mladí - ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti

Európske občianstvo: názory a postoje študentov vysokých škôl

2008

Podpora práce s mladými ľuďmi na Slovensku

2009

Sociálna a občianska participácia vidieckej mládeže (SOPVM) ³

1.2 Participácia

Pri skúmaní akéhokoľvek javu alebo skutočnosti platí, že ak ho chceme komplexne pochopiť, je najskôr dôležité oboznámiť sa s jeho jednotlivými časťami a pochopiť ich podstatu. Iba tak je totiž možné zvládnuť danú problematiku.

„Participácia znamená zúčastňovanie sa detí a mládeže na prijímaní rozhodnutí, ktoré majú dopad na ich životy.“⁴ (Šipoš, 2005, s. 8) Participácii sa prisudzuje široký rozmer. Často sa pod ňou rozumie účasť na spolkovom živote, členstvo v spoločenských organizáciách či účasť na voľbách a politickom živote. Iní v nej vidia organizovanie petícií či účasť na verejných stretnutiach. Participácia znamená angažovanosť verejnosti na rôznych úrovniach a vedie k zefektívneniu rozhodovacích procesov.

Vyčerpávajúcu definíciu participácie uvádza Revidovaná Európska charta o participácii mládeže na živote miestnych a regionálnych samospráv vo svojej preambule:

³ Pozn. Kompletný zoznam výskumov a prieskumov v danej oblasti je dostupný na webovej stránke <www.vyskummladeze.sk>, <www.iuventu.sk>.

⁴ <http://archiv.mladez.sk/buxus/docs/zoom_m_4_2005.pdf>

„Aktívna participácia mladých ľudí na rozhodnutiach a aktivitách miestnych a regionálnych orgánov je základom pri budovaní demokratickejších, všetkých zahrňujúcich a prospešnejších spoločností. Participácia na demokratickom živote každej komunity je viac ako voliť a kandidovať vo voľbách, hoci toto sú tiež jej dôležité súčasti. Participácia a aktívne občianstvo je o práve, možnostiach, priestore a príležitostiach a kde je to potrebné aj o podpore v participácii a na ovplyvňovaní rozhodnutí ako aj na účasti v aktivitách, ktoré prispievajú k budovaniu lepšej spoločnosti.“

Je dôležité si uvedomiť, že zapojenie mládeže prináša mnoho výhod a vedie ku kvalitnejším rozhodnutiam, pretože zohľadňuje názory tak dôležitej skupiny ľudí ako je práve mládež, rozhodovacie procesy sa stávajú otvorenejšími, efektívnejšími, demokratickejšími a zároveň sa sami osobne rozvíjali a rástli.

„Účasť je skratka školou verejného ducha. Tým, že sa jedinec zapojí do verejných záležitostí svojej spoločnosti, získa znalosti, osvojí si zmysel pre spoločenskú zodpovednosť a rozšíria sa mu obzory mimo úzky rámec jeho súkromného života.“ (Svensson, 1995, s. 74)

Okrem toho môže takáto zainteresovanosť mladých ľudí viesť aj k pocitu, že sú dôležitou súčasťou danej spoločnosti, k uvedomeniu národnej identity a pochopeniu rozmanitých problémov. Preto je dôležité podotknúť, že „dobrá spoločnosť je taká, ktorá umožní a dodá odvahu každému, aby jednal ako ten, kto uplatňuje, rozvíja a má pôžitok z uplatňovania a rozvíjania svojich vlastných schopností.“ (Macpherson, 1977, s. 48)

Každý mladý človek ako súčasť spoločnosti má možnosť a právo ovplyvniť dianie v spoločnosti, v ktorej žije a zároveň aj pravidlá, ktorá v spoločnosti platia a ktorú musí dodržiavať. Nie každý človek však prejaví záujem participovať na daniach vo svojom okolí a nezapája sa do verejných záležitostí spoločnosti. Ako tvrdí J. S. Mill, závisí to od povahy konkrétneho človeka a na základe toho rozlišujeme medzi dvomi typmi ľudskej povahy – aktívnym a pasívnym členom, pričom „jeden bojuje proti zlu a druhý ho znáša, jeden sa snaží prispôbiť si okolnosti a druhý sa okolnostiam poddáva.“ (Mill, 1861, s. 211) Z hľadiska rozvoja spoločnosti je dôležité, aby sa podiel aktívnej mládeže neustále zvyšoval. Práve prostredníctvom participácie sa mládež stáva aktívnym členom danej spoločnosti, aktívne zasahuje do správy vecí verejných, využíva svoje právo na zhromažďovanie aj slobodu prejavu. Mladý človek tak má možnosť budovať si svoje občianske a politické vedomie. „Participácia sa získava oveľa skôr cez participáciu ako cez poznatky o participácii.“⁵

(Macháček, 2007, s. 44)

⁵ <http://www.syrs.org/wp-content/uploads/2007/02/slovník_vychova_k_demokratickemu_občianstvu.pdf>

Ak sa pozrieme na participáciu mládeže vo všeobecnosti, aktívna účasť mladých na verejnom živote a verejnom rozhodovaní na Slovensku sa prejavuje v rôznych oblastiach a v množstve konkrétnych príkladov, od celoštátnej až po miestnu úroveň. Mladí pritom stavajú na legislatívnych východiskách ako Ústava SR, Zákon o obecnom zriadení, Správny poriadok, Zákon o slobodnom prístupe k informáciám, Zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve atď.

Dôležitým aspektom sú i bariéry a stimuly participácie. Medzi najvýznamnejšie bariéry, ktoré brzdia rozvoj participácia patrí nedostatočné vnímanie občianskych práv mladých ľudí, podceňovanie mladých ľudí, ktorí často nemajú možnosť vyjadriť svoj vlastný názor. Bariérou alebo prekážkou môže byť aj nedostatočná vedomosť o pojmoch participácia, občianstvo. Samosprávy sa nezaoberajú neorganizovanými mladými ľuďmi, chýba vzájomná informovanosť a takisto i finančná podpora a nedostatok zdrojov. Naopak stimulmi je samotná osobnosť a vlastnosti mladých ľudí a ich schopnosť byť zodpovednými, ich právna uvedomelosť, zoskupovanie a výmena informácií. Predpokladom participácie je i poznanie a využívanie vlastných práv a kompetencií, získavanie informácií prostredníctvom médií, ich životné skúsenosti a podobne.⁶ (Kolíková, 2005)

Podľa spôsobu účasti a podieľania sa občanov možno vymedziť nepriame a priame formy participácie. Nepriame členíme na aktívne (občania vyjadrujú sami svoje názory), pasívne (občania sú vyzývaní vyjadriť svoje názory a postoje) a zastupiteľské (občania participujú pri výbere najvhodnejšieho variantu riešenia). Priame formy sa uskutočňujú prostredníctvom účasti na participatívnom či komunitnom projektovaní. (Petríková, 2003)

Veľmi dôležitým dokumentom, ktorý upravuje danú problematiku je už spomínaná Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov, ktorá je výsledkom konferencie vo Wales z roku 1991 a je určená predovšetkým:

- členom miestnych a regionálnych rád (orgánov) v celej Európe,
- členom administratívy obcí a regiónov,
- mladým ľuďom reprezentujúcim medzinárodné mládežnícke organizácie,
- mladým ľuďom reprezentujúcim miestne mládežnícke organizácie.

Charta vyzýva predstaviteľov obcí a regiónov k zavádzaniu politík, ktoré by aktivizovali mladých ľudí k účasti na živote obce, mesta a regiónu.

Uvedený dokument obsahuje 11 tematických okruhov:

- politika voľného času a sociálno-kultúrnych činností

⁶ <http://www.zelenaskola.sk/files/Mladeznicka_participacia_na_Slovensku.pdf>

- politika podpory zamestnanosti a znižovania nezamestnanosti mládeže
- politika bývania a mestského životného prostredia
- politika v oblasti bývania a vzdelávania zameraná na podporu participácie mládeže
- politika mobility mladých ako nástroj pre zlepšenie regionálneho ekonomického vyrovnanania
- politika sociálnej a zdravotnej prevencie
- program informačných stredísk a bánk údajov pre mladých ľudí
- politika rovnakých príležitostí
- politika vo vidieckych oblastiach
- špecifická kultúrna politika
- politika v oblasti životného prostredia

1.2.1 Občianska participácia

Je jedným z ďalších z dôležitých pojmov na to, aby sme pochopili podstatu danej problematiky. Je to pojem, ktorý sa na Slovensku začal častejšie používať začiatkom 90. rokov minulého storočia, keď začali pôsobiť medzinárodné donorské organizácie a začali sa využívať skúsenosti s rozvojom občianskej spoločnosti v iných krajinách. Jej koncept si pomerne rýchlo osvojili najmä mimovládne organizácie, pretože sa menila rola občanov z pasívnych na aktívnych členov spoločnosti. Je vnímaná nielen ako účasť na rozhodovaní, ale aj ako aktívna účasť na rozvoji občianskej spoločnosti. Občianska participácia môže mať rôzne formy od mládežníckych kultúrnych podujatí, cez zveľaďovanie životného prostredia až činnosti klubov podporované obecnými samosprávami atď.⁷ (Kolíková, 2005)

Pod pojmom „občianska participácia“ sa myslí predovšetkým účasť občanov a ich zoskupení na verejnom rozhodovaní. Verejné rozhodovanie však nemôžeme chápať ako rozhodovanie, pri ktorom sú prítomní zástupcovia verejnosti, ale má i verejné dôsledky a používa verejné zdroje. Participácia vedie k tomu, že procesy sú prehľadnejšie a efektívnejšie. Jednoducho povedané umožňuje, aby ľudia do rozhodovania videli a stali sa jeho súčasťou.⁸

Ak hovoríme o mladých ľuďoch, ich participácia umožňuje, aby do rozhodovania videli, rozumeli mu, podieľali sa na ňom a kontrolovali ho. „Mladí môžu využiť nástroje a metódy ktorejkoľvek z nasledujúcich úrovní participácie, ktoré im umožnia požadovanú mieru podieľania sa na verejnom živote:

⁷ <http://www.zelenaskola.sk/files/Mladeznicka_participacia_na_Slovensku.pdf>

⁸ <http://akademia.exs.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=29>

1. prístup k informáciám (pasívne informovanie);
2. adekvátne zverejňovanie informácií (aktívne informovanie);
3. vážne posudzovanie pripomienok (konzultovanie);
4. zdieľanie rozhodovacej právomoci (spolurozhodovanie);
5. kontrola rozhodovania⁹ (Kolíková, 2005)

“Občianska participácia (t.j. spoluúčasť) má mnoho funkcií pri rozvoji silného systému miestnej samosprávy, nakoľko je to hlavný spôsob rozvíjania chápania dôležitosti miestnych štruktúr, ako aj prostriedok vnímania obáv a túžob komunity. V podstate je participácia vlastná najvnútornejšiemu významu demokracie a dobrého vládnutia, pretože podporuje prúd informácií, zodpovednosť a sprievodný proces a dáva hlas tým, ktorí sú najpriamejšie ovplyvnení verejnou politikou. Okrem toho spätná väzba od občanov umožňuje časovú identifikáciu potrieb a priorít komunity a efektívne umiestnenie zdrojov, ktoré ich majú riešiť. Jedným z praktických výstupov kooperatívnych postupov je vytváranie sociálneho kapitálu. Sociálny kapitál je viera a dôvera, ktoré sa rozvíjajú vtedy, keď sa vláda a občianska spoločnosť stretnú pri snahe o spoločné dobro komunity. Bez sociálneho kapitálu, keď chýba dôvera a spoľahnutie sa, snahy vlády môžu byť blokované; z dlhodobého hľadiska sú komunity bez dôvery nefunkčné a v najhoršom prípade môže medzi súperiacimi sociálnymi silami vypuknúť násilie.“ (Koryakov – Sisk, 2003, s. 25)

1.2.2 Sociálna participácia

Súčasnú dobu poskytuje mladým ľuďom možnosť angažovať sa a zapájať sa do života spoločnosti, v ktorej žijú, študujú, pracujú alebo pôsobia iným spôsobom. Uvedomujú si svoje práva, povinnosti, no málokto z nich možnosť ovplyvniť dianie okolo seba aj reálne využíva. Dôvody môžu byť rôzne – od časovej zaneprázdnenosti až po apatiu a nezáujem o zmenu či participáciu na veciach verejných. Je však dôležité, aby si mládež uvedomovala, že vyjadriť svoje názor a pričiniť sa o zmenu vo svojom okolí je veľmi dôležité, prospešné a v niektorých prípadoch dokonca až žiadúce. Jednou z dôležitých úloh obce ako vidieckej komunity je u mladých ľudí tento záujem a ochotu vzbudzovať. Pritom môže ísť o rôzne formy podnecovania – od oznamov v rozhlase až po schôdze, v rámci ktorých by mladým ľuďom boli poskytnuté podrobné informácie o možnostiach v danej lokalite. Často sa stáva, že vidiecke spoločenstvá, obce, nedajú mladým ľuďom priestor na vyjadrenie svojich

⁹ < http://www.zelenaskola.sk/files/Mladeznicka_participacia_na_Slovensku.pdf >

názorov, sú voči nim odmerané a často sa stretávajú s odmietnutím. Je preto veľmi dôležité, ba dokonca až nevyhnutné a žiaduce, aby práve obce boli akýmsi impulzom, na základe ktorého si mladí ľudia uvedomia, že participovať – či už v oblasti občianstva alebo sociálnej sféry, je v záujme celej vidieckej komunity, ale i každého jednotlivca. Obec musí pre nich vytvoriť priestor a tiež určitým spôsobom napomôcť zvýšiť záujem a účasť mladých ľudí na veciach, ktoré sa ich dotýkajú v každodennom živote. Často opomenutou formou participácie mládeže je sociálna participácia, ktorá „umožňuje účasť verejnosti na rôznych úrovniach, vedie priamo i nepriamo k tomu, že sa rozhodovacie procesy, ktoré sa týkajú konkrétnych cieľových skupín a jednotlivcov (napr. zdravotne postihnutých) stávajú transparentnejšími a efektívnejšími. Sociálna participácia umožňuje nielen, aby ľudia do procesu rozhodovania v sociálnej politike videli, rozumeli mu, ale najmä, aby sa na ňom podieľali, kontrolovali ho a tým sa priamo stali „spolumajiteľmi“ rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú aj ich život. Sociálna participácia teda nie je cieľom samým osebe. Je v prvom rade efektívnym prostriedkom (nástrojom) na dosahovanie sociálnej spravodlivosti na miestnej, regionálnej úrovni, ktorá umožňuje, aby jednotlivci, skupiny a komunity prevzali zodpovednosť sami za seba a sami sa stali súčasťou procesov, ktoré vedú k prijímaniu a realizácii opatrení a nariadení, ktoré pozitívne, alebo negatívne determinujú ich život.“¹⁰ Sociálna participácia zodpovedá členstvu a aktivitám v spoločenských organizáciách, napr. priamo v škole, v športových kluboch, umeleckých krúžkoch, záujmových združeniach, alebo aj na pracovisku. Existuje rozdiel medzi tzv. *ad-hoc* a štruktúrnou participáciou. Prvá z nich zodpovedá účasti v konkrétnom projekte a druhá znamená dlhodobjšie zapojenie. Súčasne je dôležité rozlišovať priamu a nepriamu participáciu v tejto oblasti, pričom priama implikuje priamy kontakt s osobou či inštitúciou s rozhodovacími právomocami, nepriama znamená prezentovanie vlastného názoru napr. prostredníctvom mládežníckeho parlamentu.

(Amendola, 2005)

1.3 Občianstvo

„Byť občanom znamená participovať určitým vedomým spôsobom, ktorý predpokladá uvedomenie si činnosti a angažovanie sa v nej spolu s ostatnými. Participovať znamená vytvoriť spoločenstvo, ktoré sa samo riadi, a vytvoriť samosprávne spoločenstvo znamená participovať. Z perspektívy demokracie sú vlastne tieto dva termíny „participácia“ a

¹⁰ <http://akademia.exs.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=29>

„spoločenstvo“ aspekty jedného jediného spôsobu spoločenského bytia – občianstva.“ (Svensson, 1995, s. 216) Človek, ktorý je významnou a zároveň stavebnou zložkou spoločnosti, má množstvo charakteristických čŕt, medzi ktoré bezpochyby patrí aj občianstvo, pretože vymedzuje vzťah človek k spoločnosti, v ktorej žije. (Macháček, 2002) Významný anglický sociológ T. H. Marshall tvrdí, že občianstvo sa rozvíjalo počas mnohých storočí a to vo viacerých dimenziách – občianska dimenzia v 18. storočí, politická v 19. storočí a posledná sociálna dimenzia sa rozvinula v 20. storočí. Občianstvo v podstate predstavuje spoločenský princíp, ktorého práva sú univerzálne, no prístup k nemu nie je univerzálny. (Marshall, 1950) V rámci rozvoja občianstva v podmienkach a histórii Slovenskej republiky je dôležité spomenúť, že v období rokov 1948 až 1989 došlo k jeho zásadnej zmene a komunistický režim obetoval hodnotu sociálneho občianstva politickej, ako aj občianske práva a slobody.¹¹ (Macháček, 2003) Budovaniu a ochrane občianstva je dôležité venovať pozornosť, pretože pri narastajúcich hospodárskych problémoch hrozí mnoho nebezpečenstiev, ktoré môžu vzniknúť, „...ak u istého kritického množstva občanov nebude vôľa garantovať platnosť demokratickej ústavy príslušným typom občianskych postojov a občianskeho správania...“¹² (Roško, 1993, s. 194)

Po prvýkrát sa začalo hovoriť o aktívnom občianovi práve v období transformačných zmien. Človek už nebol len pasívnym účastníkom či členom spoločnosti, ale občanom, ktorý si uvedomuje svoje práva a možnosť ich využiť, podieľať sa a zasahovať do vecí verejných. Situácia na Slovensku v podstate odzrkadľuje skutočnosť, že spomínané dva pojmy – občianstvo a občan sa vzťahujú na „všetky činnosti, ktoré sa dotýkajú života (lokálneho, národného, regionálneho a medzinárodného) a uskutočňujú sa tým vo verejnom priestore, v ktorom môžu ľudia spoločne konať.“¹³ Aktívne občianstvo môžeme definovať vo všeobecnej rovine ako „aktívnu participáciu občanov v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a politickej oblasti života...Cieľom nie je len zlepšenie vedomostí, ale taktiež motivácie, zručností a praktických skúseností vedúcich k aktívnemu občianstvu...“¹⁴ Uvedená charakteristika vypovedá o tom, že občianstvo má v sebe zakotvených viacero dimenzií,¹⁵ nielen politickú, ale i sociálnu, kultúrnu a ekonomickú.¹⁶ Občianstvo má základný význam pre

¹¹ <<http://www.spaeds.org/uploads/publikacie/L.Machacek,Mladez,participacia.pdf>>

¹² <<http://www.spaeds.org/uploads/publikacie/L.Machacek,Mladez,participacia.pdf>>

¹³ <http://www.syrs.org/wp-content/uploads/2007/02/slovník_vychova_k_demokratickemu_občianstvu.pdf>

¹⁴ <. www.syrs.org >

¹⁵ Niektoré liberálne prístupy zdôrazňujú občianstvo ako status oprávňujúci každého jedinca vlastníť rovnaké formálne práva, ktoré sú zakotvené v zákone. <www.activecitizen.ie>

¹⁶ Pozn: Vzhľadom na to, že neexistuje jednotná definícia občianstva a takisto rôzne sú jeho presadzovania sú odlišné, rôzne sú aj prístupy k vzdelávaniu a výchove k občianstvu.

každého občana, keďže vymedzuje jeho právny, politický a sociálny vzťah k spoločnosti, v ktorej žije.¹⁷ (Macháček, 2008)

1.4 Mládež

Pri definovaní a oboznamovaní sa s pojmom mládež je dôležité podotknúť a zdôrazniť, že neexistuje jedna jediná definícia, ktorá by vystihovala podstatu tohto pojmu. Je vo všeobecnosti známe, že v živote každého človeka sa nachádza obdobie, etapa života „všeobecne nazývané obdobím mladosti a ľudia, prežívajúci túto fázu života, sú považovaní za príslušníkov veľkej spoločenskej skupiny, nazývanej mládež.“(Ondrejko, 1995, s. 9) Toto obdobie predstavuje akýsi prestup alebo prechod od dospievania k dospelosti a určitú presnú hranicu tohto obdobia je mimoriadne náročné, pretože u každého jedinca je to individuálne a ovplyvnené mnohými faktormi. V prípade, ak sa pokúsime určiť začiatok a koniec spomínaného obdobia, je potrebné určiť vekovú hranicu zaradenia do obdobia mladosti a zaradenia do obdobia dospelosti. Spomenuté vekové hranice je možné vymedziť na základe troch konkrétnych hľadísk: (Bahurinský, 2006)

1. právne hľadisko – mladí ľudia vo veku 15 – 18 rokov sú označovaní za špecifickú skupinu. Od starších či mladších sa líšia ich právami a povinnosťami. Dovŕšením pätnásteho roku života získava človek občiansky preukaz, no jeho práva sa i napriek tomu nerozširujú. Dovŕšením osemnásteho roku života sa človek z právneho hľadiska stáva dospelou osobou, čím získava občianske práva.
2. ekonomické hľadisko – primárnym cieľom mladých ľudí vo veku 15 – 18 rokov sa stáva zaradenie sa do ekonomickej produkcie, resp. pracovného procesu, čím získava ekonomickú samostatnosť a nezávislosť. Z ekonomického hľadiska ho môžeme určiť za dospelého.
3. biologicko – reprodukčné hľadisko – súvisí s pohlavnou zrelosťou¹⁸

Anglicko-slovenský slovník YEKC definuje mládež podľa veku ako „osoby vo veku 13 – 30 rokov.“¹⁹ Uvedené vekové vymedzenie mládeže však pre pochopenie danej problematiky nie je postačujúce a rozhodujúce. Pochopiť mládež nám umožňujú aj tzv. koncepcie mládeže (teórie), vďaka čomu rozoznávame:

¹⁷ < http://ff.ucm.sk/Slovensky/Katedry/politologia/doc/machacek/Obcianstvo_obcianska_spolocnost.pdf>

¹⁸ Pozn: Je nevyhnutné poznamenať, že aj v prípade, ak je človek považovaný za dospelého, jeho definitívne zaradenie do dospelosti závisí od mnohých iných a špecifických faktorov.

¹⁹ <www.syrs.org>

1. mládež ako stav mysle – „mladíckosť môže byť predstava v spoločnosti niečoho nespútaného, necivilizovaného, nepredvídateľného a výbušného, ktoré možno pochopiť a zaužívať ako mentalitu medzi tými, ktorí majú správny vek. Preto je výsadou mladých experimentovať v rámci pravidiel a limitov moratória. Byť mladým nie je otázkou rok, ale vzrušujúceho vnútorného života.“ (Stafseng, 1995, s. 11)
2. mládež vytvára spoločenské subkultúry – tak ako každá spoločnosť je vo svojej podstate ako celok zložený z mnohých častí, tak aj mládež sa delí v rámci triednej spoločnosti, pričom podstata delenia mládeže spočíva v triedne determinovanej sociálnej frakcii. (Stafseng, 1995)
3. mládež je homogénnou kategóriou – mládež je chápaná ako „homogénna kategória, ako generácia a ako historické postavenie v spoločnosti.“ (Stafseng, 1995, s. 13)

1.5 Vidiek

Vidiek je časťou spoločnosti, ktorá sa odlišuje z viacerých hľadísk a to priestorového, historického, kultúrneho, výrobného, sociálneho a podobne. Ovplyvňuje celú spoločnosť, teda i tú časť populácie, ktorá ho neobýva. Pojem vidiek môžeme chápať v zmysle geografickom, kedy predstavuje celú mimomestskú prírodnú oblasť a v zmysle sociálnom ako ľudské osídlenie, ktoré má špecifický sociálno-psychologický i sociologický charakter. (Moravčíková – Kučírková, 2007)

Jednotná definícia pojmu vidiek neexistuje, pretože názory autorov, ktorí sa danou problematikou zaoberajú, sa rôznia a vidiek posudzujú podľa odlišných kritérií. Väčšinou sa klasifikuje na základe počtu obyvateľov, blízkosti a vzťahov s mestom (urbanizovaným územím). Podľa Haraja (Haraj, 1998)²⁰ je základným kritériom členenia sídel na vidiecke a mestské je klasifikácia územia na miestnej úrovni. Podobné definovanie používa i Nichol (Nichol, 1990)²¹, Fáziková (Fáziková, 1998)²² zase považuje nízku hustotu obyvateľstva za znak izolovanej obce. OECD vymedzuje vidiecku obec ako obec s hustotou pod 150 obyvateľov na km². Podľa Jandouřeka je vidiek priestor mimo mesta, ktorý sa vyznačuje menšou hustotou obyvateľstva, ktoré žije v dedinách s prevažne poľnohospodárskou produkciou. Je to priestor závislý od prírody, má tradičnejší životný štýl, zníženú profesijnú ponuku a podobne.

²⁰ <http://www.fem.uniag.sk/acta/sk/15/acta_regionalia_et_environmentalica_%28online%29/obsah/2005/1/>

²¹ <http://www.fem.uniag.sk/acta/sk/15/acta_regionalia_et_environmentalica_%28online%29/obsah/2005/1/>

²² <http://www.fem.uniag.sk/acta/sk/15/acta_regionalia_et_environmentalica_%28online%29/obsah/2005/1/>

Často sa vidiek chápe ako lokalita s nízkou hustotou obyvateľstva a zameraním na poľnohospodárstvo.

2. Cieľ práce

V tejto kapitole by som chcela popísať a zdôrazniť cieľ mojej práce ako i cieľ celého výskumu. Pri štúdiu a analýze sociálnej participácie sú vymedzené štyri základné tematické okruhy: sféry, predpoklady, oblasti a formy. Participácia je v prostredí lokálneho spoločenstva chápaná nielen ako proces, pri ktorom sa podieľajú obyvatelia určitého teritória na zmene alebo premene života vo svojich sídlach, ale menia sa i sami tým, že menia svoju zainteresovanosť alebo samotný postoj k nej, iniciatívu a samokontrolu vo vzťahu k spoločenstvu i sídelnému prostrediu. Za najvýznamnejší a najdôležitejší typ participácie sa považuje občianska participácia. Cieľom realizovaného výskumu ako i tejto bakalárskej práce je charakterizovať participáciu vidieckej mládeže na rozhodovaní i na živote a rozvoji obci v Nitrianskom samosprávnom kraji, zmapovať špecifiká, predpoklady a efekty participácie, subjektívne i objektívne príčiny jej predpokladanej nedostatočnosti. Medzi najdôležitejšie čiastkové ciele tejto práce patria:

- zmapovať a vymedziť sféry a oblasti, v ktorých sa prejavuje sociálna a občianska participácia mladých ľudí v sledovaných obciach NSK
- charakterizovať jednotlivé formy občianskej participácie vidieckej mládeže a porovnať, ktoré z nich sú mladými ľuďmi najviac preferované
- zistiť, aké dôvody motivujú, resp. demotivujú mladých ľudí pri aktívnom zapájaní sa do rozhodovacích procesov a komunitného života
- popísať, do akej miery sú v obciach vytvorené predpoklady pre participáciu mládeže (prístup k informáciám, fungovanie a vybavenosť lokálnych komunit, využitie ľudského, sociálneho či kultúrneho kapitálu a pod.)

3. Metodika

V uvedenej kapitole bakalárskej práce sa budem venovať metódam a spôsobom, akými sa práca i výskum realizovali. Celý výskumný projekt mal jednotnú metodiku, o ktorú sa opiera i táto práca. Výskum mal charakter regionálneho kvantitatívneho výskumu, ktorý bol realizovaný formou štandardizovaného rozhovoru podľa dotazníka. Oslovení respondenti boli definovaní ako objekt skúmania. Členovia lokálnych samospráv boli oslovení anketou, okrem toho boli analyzované i materiály a dokumenty miestnych samospráv týkajúce sa problémov mládeže a práce s ňou, pričom tomuto výskumu predchádzal pre-test. Výskum sa týkal mládeže vo veku 15 – 30 rokov s trvalým bydliskom vo vidieckych obciach administratívno – správne patriacich do NSK, v tomto prípade v obciach Machulince, Topoľčianky a Sľažany.

Nitriansky samosprávny kraj (ďalej NSK) je podľa rozloženia obyvateľstva v sídlach vidieckym regiónom, v podmienkach Slovenska dokonca s najvyšším podielom vidieckeho obyvateľstva a zároveň je regiónom s kompaktným vidieckym osídlením, ktoré charakterizujú prevažne väčšie vidiecke obce. Vzhľadom k tomu, že neexistujú komplexnejšie informácie o problematike participácie vidieckej mládeže, bolo potrebné venovať sa jej v rámci samostatného výskumného projektu. Projekt s názvom Sociálna a občianska participácia mládeže v NSK organizačne zastrešilo Centrum celoživotného vzdelávania FEM SPU v Nitre, riešiteľský kolektív tvorili pracovníci Katedry spoločenských vied a Katedry štatistiky a operačného výskumu FEM SPU v Nitre. Výskumný projekt bol finančne podporený MŠ SR prostredníctvom Iuventy a zaradený do siete projektov v rámci programu Podpora výskumov mládeže 2008-2010. Problematika participácia bola sledovaná „očami mládeže“, ako i z pohľadu lokálnej samosprávy (dotazník) a otázky dotazníka boli rozdelené do troch okruhov, v rámci ktorých sa sledovali materiálne predpoklady, organizačné predpoklady a ľudské zdroje. Otázky zachytávali motivačné, resp. demotivačné faktory i názory mladých ľudí na predpoklady a podmienky participácie mládeže na vidieku. Dotazník bol pripravovaný prostredníctvom brainstormingu v januári 2009; následne vznikla jeho prvá verzia, ktorá bola pre-testovaná v apríli 2009 prostredníctvom 12 hĺbkových rozhovorov s predstaviteľmi cieľovej skupiny. Finálna verzia dotazníka obsahovala 27 uzavretých a polouzavretých otázok. Pohlavná štruktúra respondentov bola vyvážená (50 % mužov a 50 % žien). Pri interpretácii dát som používala metódy dedukcie a syntézy.

4. Vlastná práca

Hlavným zámerom tejto kapitoly je prostredníctvom analýzy a spracovania výsledkov výskumu zistiť, aká forma participácie mládeže je na vidieku v podmienkach Slovenska presadzovanejšia, aké základné problémy a nedostatky sa v súvislosti s danou témou v skúmaných obciach vyskytli a tým aj určiť spôsoby, akými by sa mohli odstraňovať, riešiť a aby sa situácia zlepšovala. Túto kapitolu som členila do dvoch častí, v ktorých budem rozoberať profily skúmaných obcí a následne výsledky dotazníkového prieskumu. Cieľom prvej kapitoly je vymedziť socio-demografický profil obcí Machulince a Sľažany, cieľom druhej kapitoly je analýza a zhodnotenie výsledkov uvedených v dotazníkoch.

4.1 Charakteristika výskumného priestoru

V tejto kapitole sa budem zaoberať profilmi skúmaných obcí a vzhľadom na to, že je samostatne posudzovaná a analyzovaná demografická, geografická štruktúra i socioekonomická štruktúra, kapitolu budem členiť na tri časti, pričom každá z nich bude vymedzovať základné charakteristiky obcí v danej oblasti.

Výskum bol realizovaný v obciach NSK, no predmetom mojej práce je analýza jeho výsledkov v obciach Sľažany a Machulince.

Obec Sľažany (pôvodne dve obce - Horné a Dolné Sľažany) leží v severnej časti Žitavskej pahorkatiny doline Čerešňového potoka. Stred obce sa nachádza v nadmorskej výške 213 m n. m. Rozloha katastrálneho územia obce je 1 627 ha. Cez obec pretekajú Čerešňový potok a potok Sucháň (Sľažiansky potok) prameniaci v oblasti Blažíkova. Oba sa spájajú v strede obce. Zásobované sú najmä dažďovými a snehovými vodami a v letných mesiacoch trpia nedostatkom vody, čo sa prejavuje najmä na Sucháni, ktorý v rokoch s nedostatkom zrážok úplne vysychá.

Obec leží v Nitrianskom kraji v blízkosti okresného mesta Zlaté Moravce, od ktorého je vzdialená 6 km. V obci je aj železničná zastávka, hoci osobná doprava z ekonomických dôvodov na tejto trati nie je zabezpečovaná.

Obec Machulince sa nachádza na západnom Slovensku, v údolí horného toku rieky Žitavy a má rozlohu 1632 ha. Stred obce má nadmorskú výšku 230 m. Z východu ju ohraničuje úpätie Pohronského Inovca, zo severozápadu úpätie pohoria Trábeč a južná strana je ohraničená okrajom Podunajskej nížiny. Obec patrí do Zlatomoraveckého okresu a

Nitrianskeho kraja. Machulince sú vzdialené od centra okresného mesta Zlaté Moravce 4 km. Kataster obce Machulince sa nachádza v oblasti s osobitným názvom - horné Požitavie.

Kataster obce Machulince hraničí :

- zo severovýchodu s katastrálnym územím obce Obyce,
- zo severu v krátkom úseku s katastrálnym územím obce Hostie,
- zo západu s katastrálnym územím obce Topoľčianky,
- z juhu a východu hraničí obec s katastrálnym územím obce Žitavany.

Obec môžeme charakterizovať ako katolícku, keďže približne 94 % obyvateľov je rímskokatolíckeho vyznania. Najväčšiu časť obyvateľstva tvoria muži v produktívnom veku.

Tab.1: Veková charakteristika obce Sľažany

vek	predproduktívny	produktívny	poproduktívny
počet	278	1041	424
% podiel (z celkového počtu obyvateľov)	15,9	59,7	24,4

Zdroj: Mestská a obecná štatistika, ŠÚ SR

Celkový počet respondentov v obci Sľažany bol 20, pričom zástupcov vekovej štruktúry 15 – 19 rokov bolo sedem, vo veku od 20 – 24 rokov ich bolo osem a skupinu 25 – 30-ročných reprezentovalo päť obyvateľov danej obce. Vzhľadom na etnickú štruktúru má najväčšie zastúpenie slovenská národnosť, ktorá predstavuje 98,05 % na celkovej populácii.

Obec Machulince podobne ako Sľažany je katolíckou obcou, kde takmer 98 % obyvateľov je rímskokatolíckeho vierovyznania a najväčšie zastúpenie vrámci vekovej štruktúry majú opäť muži v produktívnom veku.

Tab.2: Veková charakteristika obce Machulince

vek	predproduktívny	produktívny	poproduktívny
počet	165	668	215
% podiel (z celkového počtu obyvateľov)	15,74	63,74	20,52

Zdroj: Mestská a obecná štatistika, ŠÚ SR

Výskum v obci Machulince sa uskutočnil na vzorke 15-tich respondentov, pričom všetky vekové skupiny boli zastúpené rovnakým počtom občanov – 5. V etnickej štruktúre obci má dominanté zastúpenie slovenská národnosť, ktorá predstavuje 99,24 %.

V obci Sľažany sa nachádzajú dve pohostinstvá a potraviny, v centre obce sa nachádza predajňa Farby, laky a okrem toho na družstve pôsobí niekoľko miestnych remeselníkov. V Sľažanoch je 822 ekonomicky aktívnych obyvateľov, z toho 179 nezamestnaných, z čoho

vyplýva miera nezamestnanosti 21,7 %.

V Machulinciach pôsobia tri významné podnikateľské subjekty:

ACER Group, spol. s r. o. - spoločnosť, ktorá sa zaoberá spracovaním a rezaním dreva, výrobou lát, dosiek, hranolov a nábytkových prierezov,

KAM-ON – firma zaoberajúca sa spracovaním a predajom prírodného kameňa – andezit, pieskovec, bridlica, žula – na obklady a dlažby,

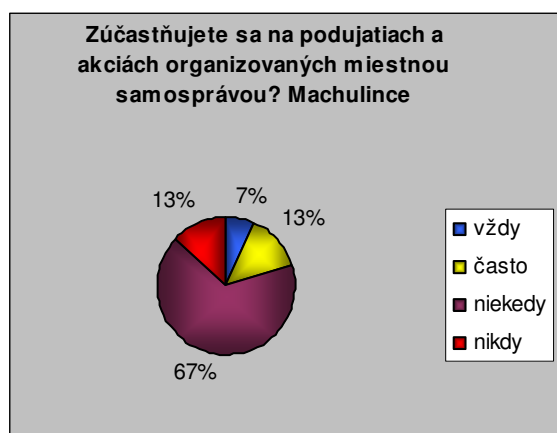
Víno Ondrejmiška - ponúka riadené degustácie akostných odrodových vín a miestne špeciality slovenskej kuchyne s príjemným posedením v očarujúcom prostredí, vínna pivnica s panoramatickým výhľadom na Zlatomoravecko.

4.2 Analýza výsledkov výskumu

V tejto kapitole budem analyzovať a hodnotiť jednotlivé otázky uvedené v dotazníku. Otázky uvedeného dotazníka boli obsahovo členené na viaceré oblasti. Prvé otázky boli zamerané na znalosti mládeže o členoch samosprávy – o starostovi a členoch obecného zastupiteľstva, ďalej na členstvo a aktivity spojené s obecnými organizáciami. Dôležitú skupinu otázok tvorili tie, ktoré boli zamerané na možnosti mladých ľudí v obci – či už materiálne alebo finančné.

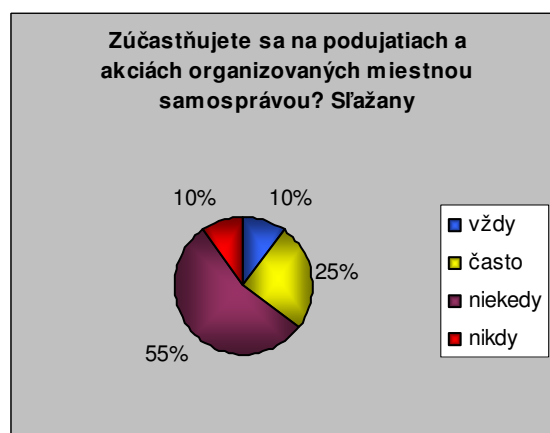
Starosta predstavuje najvyššiu autoritu vrámci samosprávneho celku vidieckeho sídla. Všetci respondenti vedia, kto je starostom ich obce a poznajú ho. O činnosť starostu zo strany mladých ľudí nie je veľký záujem. V Machulinciach sa o ňu zaujíma len 1/3 oslovených respondentov, zvyšné 2/3 sa nezaujímajú vôbec alebo len čiastočne. Podobná situácia je i v obci Sľažany, kde sa väčšina opýtaných o danú problematiku zaujíma len čiastočne. Najväčší záujem zo strany mladých ľudí je o plán aktivít danej obce, menej sa zaujímajú o obecný rozpočet (v Machulinciach je to 53,3 %, v Sľažanoch 20 %). Záujem mladých ľudí o podujatia organizované miestnou samosprávou je relatívne nízky, iba 67 % respondentov v obci Machulince (Obr. 1) a 55 % v obci Sľažany (Obr. 2) sa na uvedených akciách zúčastňuje iba niekedy, 7 % a 10 % respondentov sa na podujatiach zúčastňuje vždy. Podobná situácia je i v prípade záujmu mládeže o prípravu týchto podujatí, ktorý je veľmi nízky, takmer 54 % z opýtaných sa na príprave nezúčastňuje nikdy a iba 6 % respondentov sa aktívne zapája do ich prípravy. (Obr. 3)

Obr. 1 Účasť na podujatiach (Machulince)

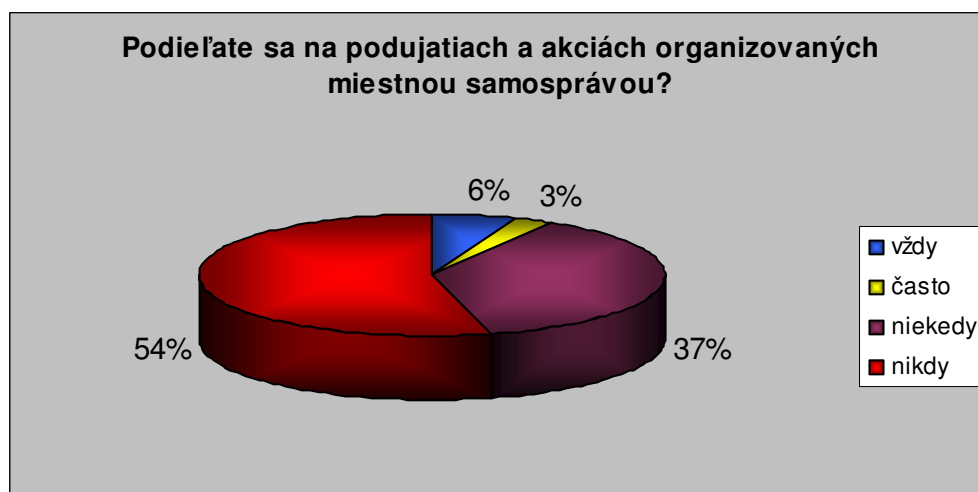
Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Obr. 2 Účasť na podujatiach (Sľažany)

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Obr. 3 Organizácia podujatí

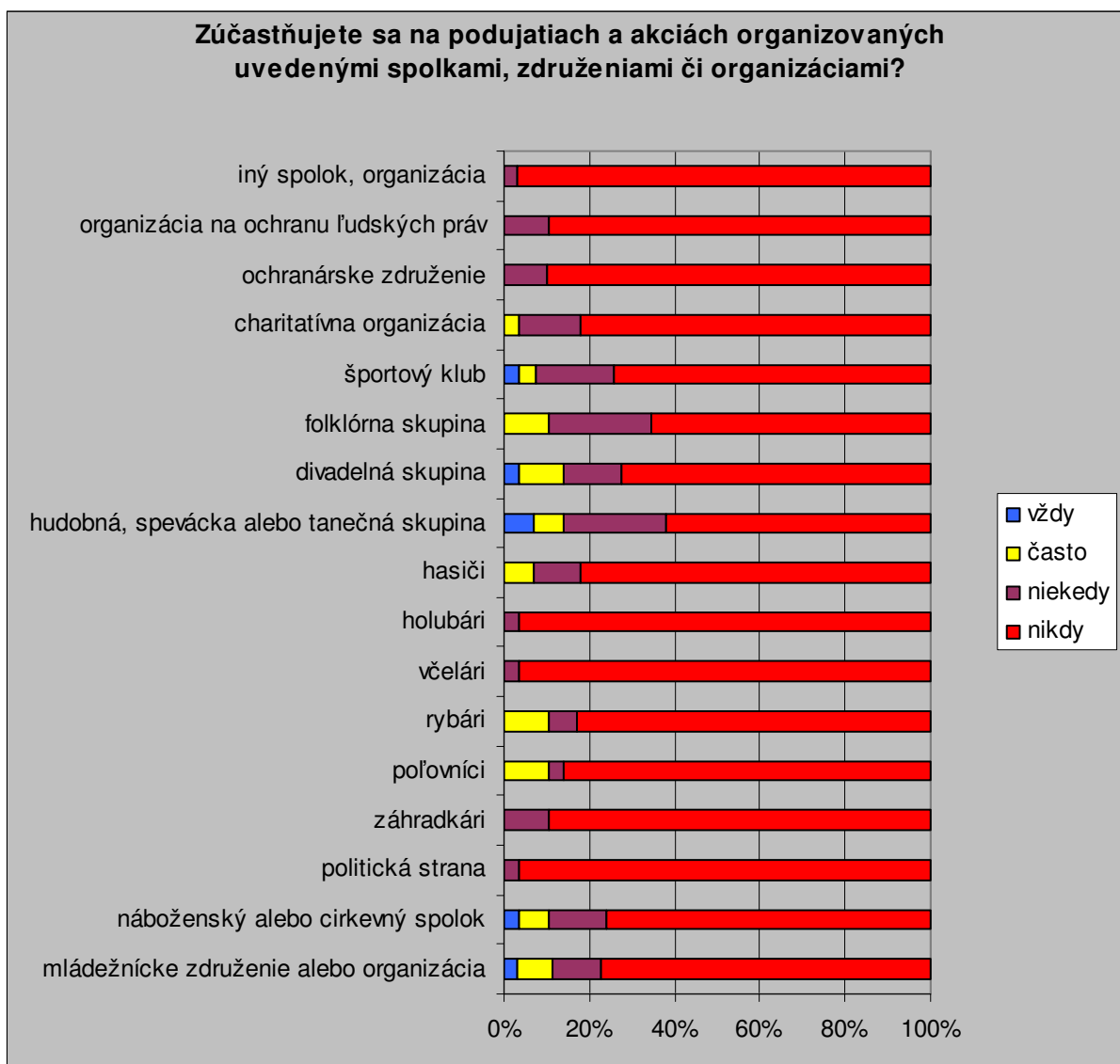

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Záujem mladých ľudí o členstvo v miestnych organizáciach, kluboch alebo spolkoch je mimoriadne nízky, pričom až 80 % mladých ľudí nie je členom žiadnej z nich. Najväčšie zastúpenie v prípade členstva má spolok rybárov, hasičov a členstvo v hudobnej, speváckej alebo tanečnej skupine, ktoré majú rovnaké zastúpenie (6 %), nízky záujem zo strany mládeže je o náboženské spolky a organizácie, divadelné a folklórne skupiny, športové kluby, charitatívne organizácie, ochranárske združenia a organizácie na ochranu ľudských práv, ktorý predstavuje necelé 3 %. Žiaden záujem nejavia mladí ľudia o politické strany a členstvo v spolku záhradkárov, poľovníkov, včelárov, holubárov alebo iných spolkoch. (Obr. 4) Veľmi podobná situácia je i pri účasti skúmanej vzorky respondentov o akcie, ktoré sú danými organizáciami usporadúvané a má zväčša pasívny charakter. Najväčší záujem zo strany

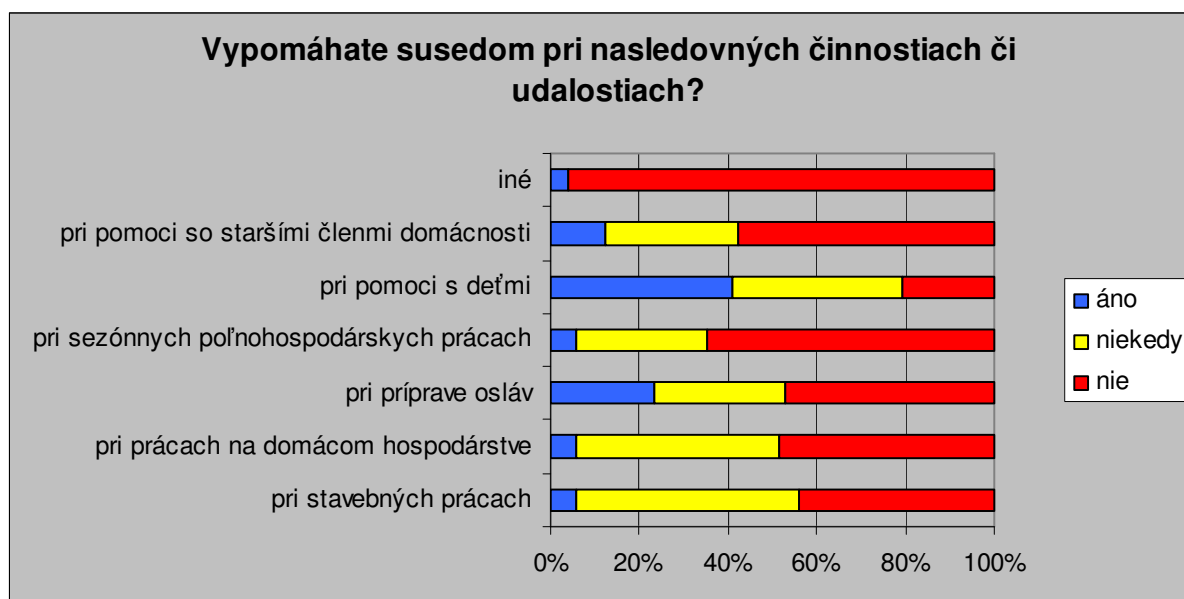
mládeže je o podujatia organizované hudobnými a divadelnými skupinami, športovými klubmi, naopak najmenší záujem je o akcie organizované včelármi, ochranárskymi združeniami, o organizácie na ochranu ľudských práv či politickými stranami. Nezáujem zo strany občanov o tieto podujatia sa pohybuje v rozpätí od 51,4 % po 80 %. Väčší záujem či aktivitu občanov však môžeme pozorovať a sledovať pri vypomáhaní susedom. Najväčšia časť opýtaných pomáha svojmu okoliu s deťmi a pri príprave osláv, naopak najmenej pomoci v rámci susedských vzťahov sa realizuje pri sezónnych poľnohospodárskych prácach a pri pomoci so staršími členmi domácnosti, 3 % z občanov pomáha svojim susedom so starostlivosťou o domáce zvieratá. (Obr. 5)

Obr. 4 Podujatia spolkov, združení, organizácií

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

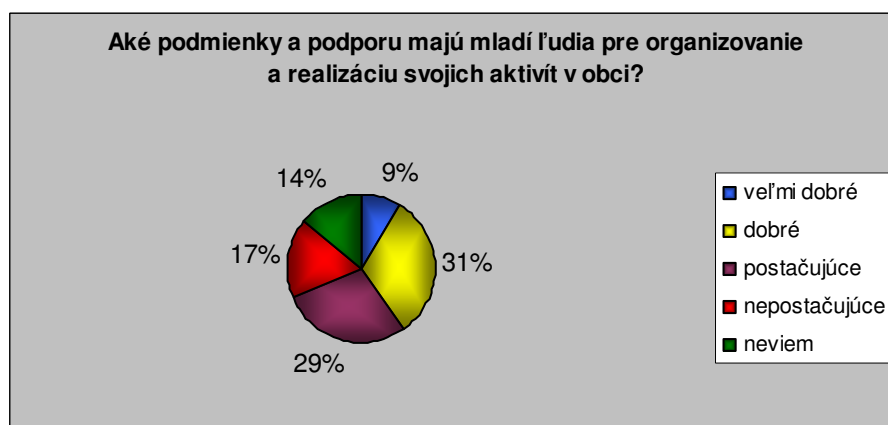
Obr. 5 Pomoc susedom

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Ďalšou dôležitou oblasťou, ktorá bola predmetom výskumu, boli podmienky mladých ľudí pre organizovanie a realizáciu svojich aktivít v obci, kde sa 31 % respondentov vyjadrilo, že vo svojej obci majú dobré podmienky, za postačujúce ich považuje 29 %, za nepostačujúce 17 % opýtaných. Iba malá časť obyvateľov si myslí, že v obci sú vytvorené veľmi dobré podmienky pre realizáciu mladých ľudí. (Obr. 6)

Obr. 6 Podmienky realizácie aktivít

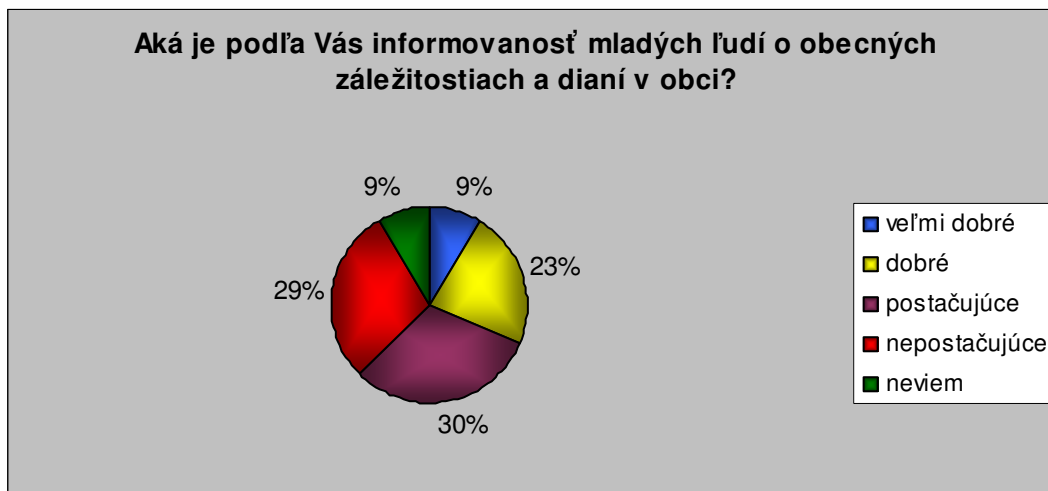

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Dôležitou oblasťou fungovania vidieckeho sídla, ktorú až 29 % opýtaných považuje za nepostačujúcu, je informovanosť mladých ľudí o obecných záležitostiach a dianí v obci, za

veľmi dobrú ju považuje len 9 %, čo poukazuje na závažný problém v komunikácii zo strany samosprávy. (Obr. 7)

Obr. 7 Informovanosť mládeže

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Oblasťou, ktorá je vo vzťahu mládež – vidiecka obec často diskutovanou, je finančná a materiálna podpora aktivít mladých ľudí v obci. Za postačujúcu ju považuje 43 % respondentov, za naopak nepostačujúcu až 31 % respondentov. (Obr. 8)

Obr. 8 Finančná a materiálna podpora aktivít

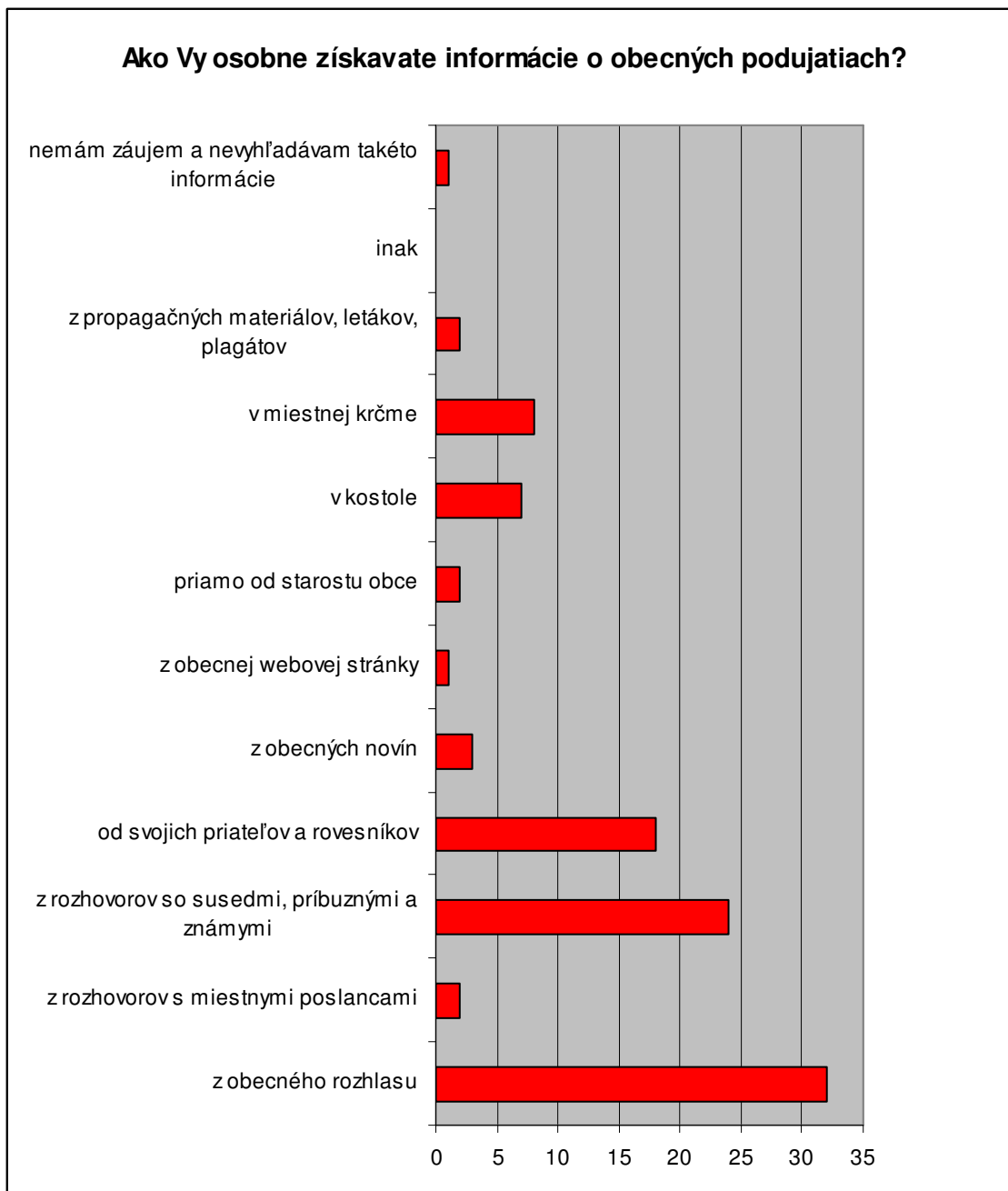

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Spôsobov, akými majú ľudia možnosť dozvedieť sa najdôležitejšie a aktuálne informácie o dianí v obci je niekoľko, no medzi mladými ľuďmi sú preferované najmä obecný rozhlas

(92 %), rozhovory so susedmi, príbuznými a známymi (69 %) a priatelia (52 %) Takmer 3 % mladých ľudí podobné informácie nevyhľadáva vôbec alebo sa o ne nezaujímajú. (Obr. 9)

Obr. 9 Získavanie informácií

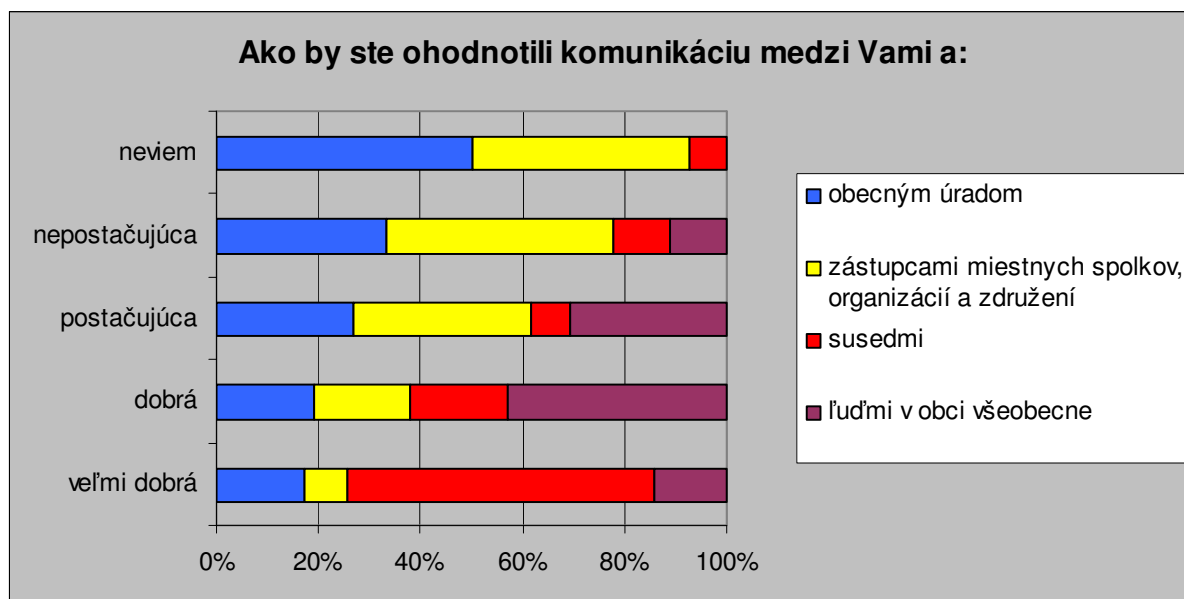

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Takmer 75 % respondentov nikdy neboli členmi obecnej komisie, 72 % žiadneho občianskeho združenia a 69 % opýtaných sa nikdy nezúčastnili aktivít, ktoré iniciovali samotní občania danej obce. Dôležitou oblasťou, ktorej je potrebné venovať zvýšenú pozornosť, je i komunikácia mladých ľudí so samosprávou či ľuďmi v blízkom i širšom okolí.

Iba 18 % opýtaných považuje komunikáciu s obecným úradom za veľmi dobrú, 24 % za dobrú a takmer 27 % respondentov si myslí, že komunikácia medzi nimi a zástupcami miestnych spolkov je postačujúca, no mohla by byť lepšia. Oblasťou, vrámci ktorej je komunikácia vrámci obce na relatívne vysokej úrovni, je komunikácia so susedmi, ktorú za veľmi dobrú označilo takmer 62 % respondentov obcí Machulince a Sľažany. Vo vzájomnej komunikácii medzi mládežou a ľuďmi obce všeobecne existujú určité nedostatky a na dobrej úrovni je podľa 55 % opýtaných. (Obr. 10)

Obr. 10 Komunikácia

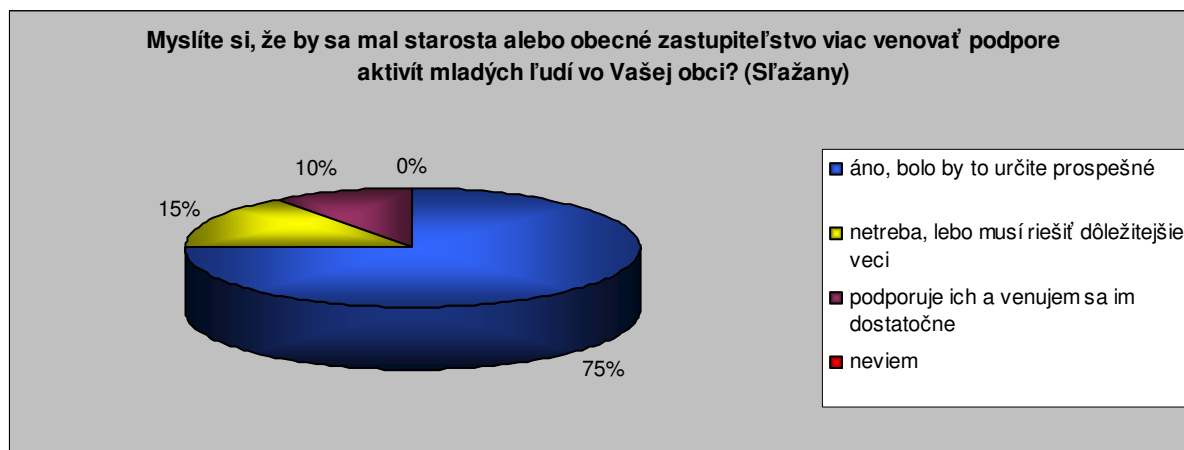
Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Rozdielne názory mládeže môžeme pozorovať aj pri vedomostiach jednotlivých členov miestnej samosprávy. 73,3 % obyvateľov Machuliniec považuje znalosti a vedomosti svojho starostu za veľmi dobré, v prípade obecného zastupiteľstva je situácia veľmi podobná – 66,7 %. Situácia v obci Sľažany je trochu odlišná, pretože iba 31,6 % respondentov považuje znalosti starostu za dobré a v súvislosti s obecným zastupiteľstvom je tohto názoru iba 36,8 %. Táto situácia môže byť i dôsledkom toho, že mnohí mladí ľudia členov obecného zastupiteľstva nepoznajú alebo sa nezaujímajú o ich činnosť, a preto v podstate ani nevedia zhodnotiť vedomosti, ktorými disponujú. O niečo lepšia situácia je pri vedomostiach mladých ľudí, ktoré za veľmi dobré považuje 57,1 % opýtaných, v prípade starších ľudí si 39,4 % myslí, že ich vedomosti, prehľad o spoločenskom dianí a schopnosť využívať modernú techniku je postačujúca. Väčšina obcí, podobne ako uvedené Machulince či Sľažany, sa

stretáva u mladých ľudí s nezaujmom pri riešení problémov v ich obci. Zo skúmanej vzorky občanov sa iba necelé 3 % podieľalo na týchto aktivitách. Medzi rozhodujúce faktory, ktoré mladých ľudí motivujú k tomu, aby sa zapojili do riešenia vecí verejných v ich obci, patria predovšetkým snaha zlepšiť podmienky detí a rodín (57 %), snaha pomôcť ľuďom a verejnosti (54 %) a estetické pohnútky (40 %). Za najmenej dôležité, resp. nepodstatné považujú mladí ľudia v sledovaných obciach potrebu osobného príkladu. Častým dôvodom, kvôli ktorému sa mládež odmieta aktívne zapájať do riešenia vecí verejných, sú rôzne prekážky, ktoré pociťujú vrámci spolupráce s miestnou samosprávou. Medzi tie najfrekvencovanejšie patria nedostatok času, ktorý za problém považuje až 69 % respondentov, nedostatok informácií (46 %) a nedostatok kontaktov (34 %).

Naopak za najlepší spôsob, ako motivovať mladých ľudí k tomu, aby sa o dianie v obci začali zaujímať, považujú mladí ľudia z oboch obcí zlepšenie materiálnych a finančných podmienok (45,7 %), za čiastočné riešenie považuje 48,6 % opýtaných zlepšenie organizácie a snahu riešiť problémy mladých ľudí a rodín. (57,1 %) Väčšinou sa v praxi stretávame s tým, že mladí ľudia nejavia veľký záujem o zapojenie sa do diania v obci, ale vrámci možností za najlepšie spôsoby angažovanosti považuje 25 opýtaných organizovanie alebo spoluprácu pri organizovaní obecných podujatí, 20 občanov spoluúčasť na príprave a tvorbe projektov a takmer zhodné zastúpenie má zlepšenie medziľudských vzťahov 13 a spolupráca s mladými ľuďmi z iných obcí, zastúpená dvanástimi respondentami. (príloha 1) Odlišný postoj a názory vrámci skúmaných obcí môžeme pozorovať v oblasti podpory aktivít zo strany starostu alebo obecného zastupiteľstva. Až 75 % respondentov obce Sľažany (Obr. 11) si myslí, že by bolo určite prospešné, aby sa starosta začal venovať viac podpore týchto aktivít.

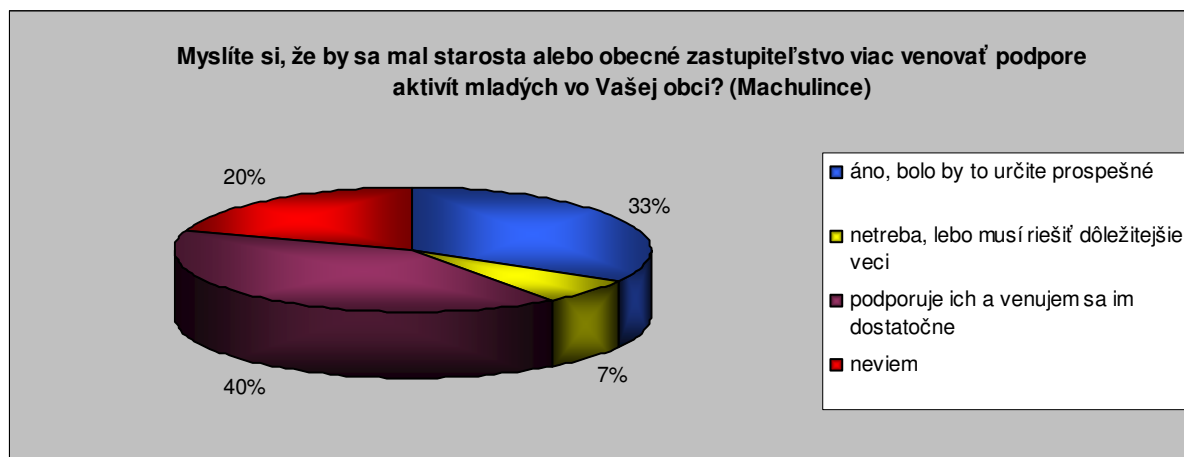
Obr. 11 Podpora aktivít v obci Sľažany

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

V Machulinciach je situácia obdobná ako v prípade Sľažian, kde 33 % opýtaných vyjadrilo názor, že starosta i obecné zastupiteľstvo by sa mali viac venovať podpore aktivít, ktoré sú spojené s mladými ľuďmi. (Obr. 12)

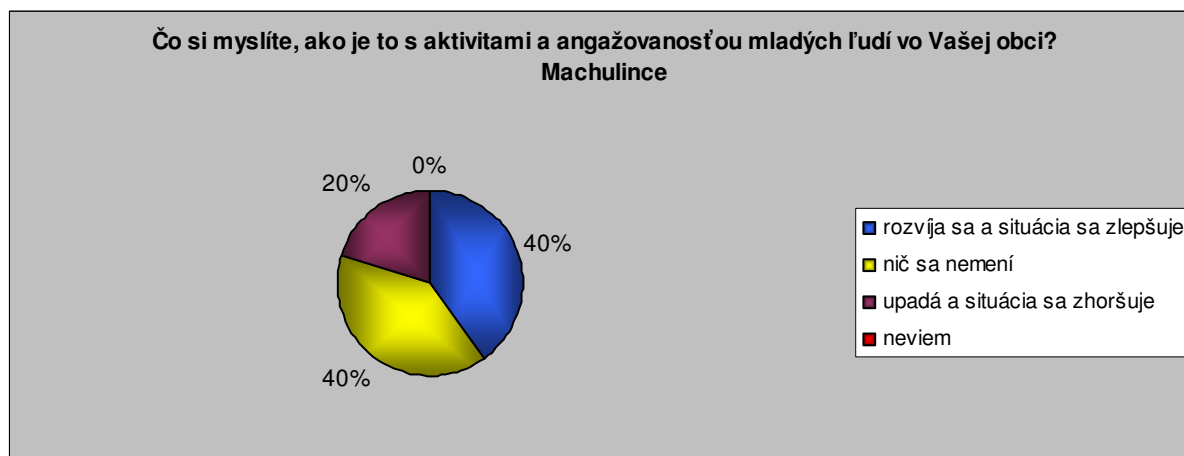
Obr. 12 Podpora aktivít v obci Machulince

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Iba 15 % respondentov s Sľažanoch a 7 % v Machulinciach to nepovažuje za potrebné, pretože musia riešiť dôležitejšie veci. Názory mládeže na to, aká je angažovanosť mladých v ich obci sa rôznia. 50 % z nich si v obci Sľažany myslí, že situácia sa nemení, stagnuje, v Machulinciach je to 40 %. Iba 25 % obyvateľstva Sľažian a 40 % obyvateľov Machuliniec považuje situáciu za zlepšujúcu sa. (Obr. 13 a 14)

Obr. 13 Angažovanosť mladých ľudí (Machulince)

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

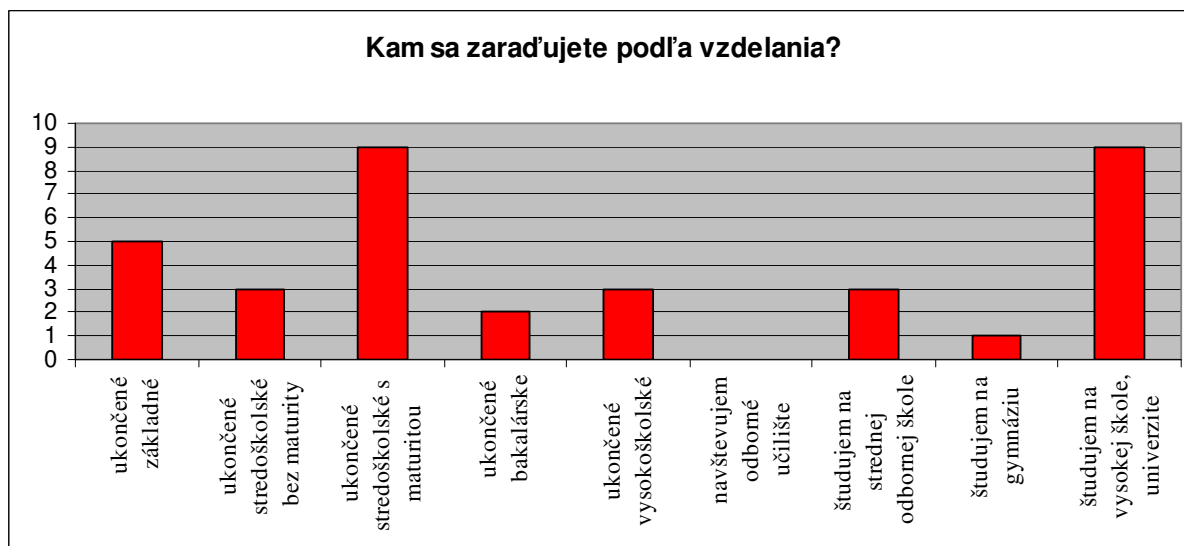
Obr. 14 Angažovanosť mladých ľudí (Sľažany)

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Vzhľadom na vzdelanostnú štruktúru najväčší podiel predstavovali občania s ukončeným stredoškolským vzdelaním s maturitou a študenti vysokej školy, prípadne univerzity (25,7 %) Zhodne (8,6 %) predstavovali obyvatelia s ukončeným stredoškolským vzdelaním bez maturity, obyvatelia s ukončeným vysokoškolským vzdelaním a študenti stredných odborných škôl. (Obr. 15)

Obr. 15 Vzdelanostná štruktúra

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Vzhľadom na socioekonomickú pozíciu 60 % respondentov predstavovali študenti (Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Stredná združená škola obchodu a služieb, Obchodná akadémia, Univerzita Komenského, Slovenská technická univerzita, Univerzita

Konštantína Filozofa, Pedagogická a sociálna akadémia, Gymnázium a Stredná odborná škola), 28,6 % zamestnanci (NPLS, Estamp, Aneko, Danfoss, s. r. o., Jednota, Základná škola v Topoľčiankach, Základná škola v Martine nad Žitavou, Obecný úrad Machulince), nezamestnaných predstavovalo 8,6 %, necelé 3 % predstavovali živnostníci v oblasti služieb a ani jeden z oslovených občanov nebol zamestnávateľ.

Obr. 16 Socioekonomická pozícia respondentov

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

5. Záver

Súčasnosť dáva mladým ľuďom mnoho príležitostí a možností, aby sa zapojili do života vo svojej obci. Existujú však mnohé problémy, ktoré využívaniu týchto príležitostí bránia, či už zo strany mládeže alebo samotnej samosprávy. Je dôležité, aby si mládež uvedomila, aké možnosti a práva pri rozhodovaní o daniach v obci má.

Často sa stretávame s ich nezáujmom alebo apatiou voči zapojeniu sa do činností, prípadne aktivít obce. Zároveň je dôležité si uvedomiť, že i samotná obec musí uskutočniť potrebné kroky na to, aby u mladých ľudí vzbudila záujem o danú problematiku a aby im vytvárala relevantné podmienky. Situácia na Slovensku sa ešte stále vyvíja, a hoci sa od roku 1989 pomaly zlepšuje, stále existujú oblasti, ktoré si vyžadujú značnú pozornosť. Mladí ľudia sú dôležitou súčasťou spoločnosti a je preto potrebné zohľadňovať ich názory a zapájať ich do riešenia vecí verejných. Práve oni sú členmi spoločnosti, ktorí sa podieľajú výraznou mierou na transformácii a modernizácii Slovenska. Preto je veľmi dôležité, aby sa vytvoril priestor pre ich participáciu. Mladí ľudia si musia uvedomiť a osvojiť svoje práva a povinnosti, pretože inak sa nemôžu aktívne podieľať na zmenách v spoločnosti, musia vedieť prevziať zodpovednosť za svoje činy. Zároveň však musí existovať záujem zo strany mládeže a nemôžu byť iba pasívnymi členmi našej spoločnosti.

Prácu som rozdelila na niekoľko kapitol. Vzhľadom na to, že názory odborníkov na základné pojmy spojené s touto problematikou sa líšia a neexistuje jediná ucelená definícia, ktorá by vystihovala ich podstatu, venovala som sa práve týmto pojmom v prvej kapitole. Zamerala som sa na pojmy ako participácia, mládež, občianstvo, vidiek a na ich hlbšie preskúmanie.

Druhú kapitolu predstavovala už samotná vlastná práca, v ktorej som analyzovala a hodnotila výsledky z dotazníkového prieskumu. Otázky boli zamerané v podstate na tri základné okruhy participácie mládeže, a to: oblasti a formy participácie, predpoklady a podmienky pre participáciu mladých ľudí na vidieku a motivačné, prípadne demotivačné faktory. Uvedená problematika bola sledovaná z pohľadu mládeže, ktorá bola v jednotlivých obciach reprezentovaná vybranou vzorkou mladých ľudí vo veku od 15 – 30 rokov. Z analýzy vyplýva, že vzhľadom na možnosti daných obcí, je záujem mladých ľudí o riešenie vecí verejných relatívne malý. Mladí ľudia najväčšie bariéry a problémy vidia v nedostatočnej informovanosti, komunikácii či finančnej a materiálnej podpore. Ako problematický sa javí nezáujem miestnej samosprávy o názory mladých ľudí, ktoré by mohli byť pre obec

prínosom. Iba malá časť oslovených občanov prejavila záujem o dianie vo svojej obci, čo poukazuje na to, že obec by mala mladých ľudí motivovať k tomu, aby sa aktívne zapájala do obecného života.

Výskum, o ktorý sa opiera táto práca, sa realizoval v obciach Nitrianskeho samosprávneho kraja. Predmetom skúmania mojej práce bola participácia mládeže v obciach Machulince a Sľažany, ktoré ležia v okrese Zlaté Moravce. Vzdelanostná i socioekonomická štruktúra bola v oboch obciach podobná, väčšie rozdiely sa objavili pri záujme mládeže o plán aktivít obce. Až 47 % občanov Sľažian sa o to, čo sa bude v obci stavať, rekonštruovať alebo aké budú podujatia, nezaujíma. V porovnaní s obcou Machulince majú mladí ľudia v Sľažanoch väčší záujem o členstvo v spolu rybárov či hudobných skupín. Obdobná situácia je pri hodnotení vedomostí starostu a členov obecného zastupiteľstva v obci Sľažany, ktoré mnohí obyvatelia považujú za nepostačujúce. 75 % mladých ľudí v Sľažanoch si myslí, že starosta a obecné zastupiteľstvo by sa určite mali venovať podpore aktivít, ktorú považujú za nedostatočnú.

Väčšina mladých ľudí si myslí, že podmienky pre nich sú v obciach nedostatočné, no v prípade vhodných podmienok je záujem z ich strany nedostatočný. Majú iné záujmy, ktoré uprednostňujú pred tými občianskymi. Jedným z dôvodov môže byť aj skutočnosť, že mladí ľudia nemajú vytvorenú citovú väzbu na svoje rodisko a preto nepociťujú potrebu nejakým spôsobom sa pričiniť o jeho zveľadovanie či rozvoj. Práve vtedy musí zakročiť miestna samospráva a vyvolať u nich záujem, motivovať ich k činom. Zároveň je dôležité v nich vyvolať pocit, že ak pomôžu spoločnosti, zároveň pomôžu i sebe a vytvoria si priestor pre kvalitný život tejto, ale i budúcej generácie.

Je však dôležité spomenúť, že situácia sa neustále zlepšuje a zvyšuje sa záujem nielen zo strany samospráv, ale i samotnej mládeže.

6. Odporúčania pre prax

Návrhy a odporúčania súvisiace s mojou prácou neformulujem sama, nakoľko v súvislosti s realizáciou výskumu boli zostavené a formulované odporúčania pre podporu vidieckej mládeže, ktoré sú rozdelené do viacerých oblastí a ktoré sú súčasťou Akčného plánu štátnej politiky voči mládeži na roky 2010 – 2011:²³

1. Účasť mládeže na spoločenskom a politickom živote – participácii

- Na úrovni lokálnej samosprávy zabezpečiť pravidelné stretnutia so zástupcami mládeže, zabezpečiť kontinuálne monitorovanie ich potrieb a požiadaviek.
- Pripraviť koncepciu práce s mládežou na lokálnej úrovni, vyčleniť a zabezpečiť priestor pre realizáciu aktivít mládeže vo vidieckych obciach a spolupracovať pri ich organizovaní (lokálna samospráva).
- Pravidelne zaraďovať zástupcov mládeže do obecných komisií a prizývať ich k príprave a tvorbe návrhov rozvojových projektov, resp. k ich realizácii.
- Hľadať spôsoby zabezpečenia účasti reprezentantov vidieckej mládeže v rôznych vzdelávacích projektoch a programoch zameraných na podporu participácie mládeže a vychovávať tak postupne mladých miestnych lídrov.

2. Vzdelávanie a voľný čas detí a mládeže

- Vytvoriť väčší priestor a lepšie podmienky pre neformálne vzdelávanie vidieckej mládeže v mieste bývania a zabezpečiť systematickú podporu subjektom, ktoré sa venujú deťom a mládeži priamo v obciach.
- Lokálna samospráva by mala iniciovať a následne aj spoluorganizovať rôzne mládežnícke podujatia a komunikovať so zástupcami mládežníckych organizácií (regionálnych, celoštátnych) v prípade ponuky na spoluprácu.

3. Zamestnanosť

V spolupráci s regionálnou samosprávou a štátom vytvoriť nad rámec existujúcej legislatívy lokálne mechanizmy podporujúce podnikanie mladých na vidieku – v poľnohospodárskych i nepoľnohospodárskych odvetviach (mikro, malé a stredné podnikanie).

4. Informácie a komunikačné technológie

²³ < http://www.iuventu.sk/index.php?www=sp_detail&id=133 >

Vytvárať, resp. rozširovať možnosti prístupu vidieckej mládeže k informáciám a informačným službám, zapojiť vidiecku mládež do projektovania modelov e-governmentu a umožniť im prístup k existujúcim pozitívnym príkladom.

5. Mobilita

Zabezpečiť pravidelnú účasť zástupcov vidieckej mládeže v mobilityných programoch a na školeniach pre animátorov mládežníckych aktivít.

6. Životné prostredie

Podporovať na úrovni základných škôl a v rámci obecných podujatí aktivity zamerané na zvýšenie ekologického vedomia a na zlepšenie ekologického správania mladých ľudí na vidieku (v medzigeneračnom prepojení).

7. Kultúra

Podporiť možnosti pre rozvoj talentovaných vidieckych detí na lokálnej úrovni a umožniť účasť detí a mládeže na kultúrnom živote a podujatiach na úrovni samosprávneho kraja.

8. Zdravie a zdravý životný štýl

Zabezpečiť účasť vidieckych detí a mládeže v programoch a projektoch zameraných proti negatívnym spoločenským javom, ktoré môžu ohroziť ich socializáciu.

7. Zoznam použitej literatúry

1. *Anglicko – slovenský slovník YEKC*. Základné pojmy z oblasti výskumu, štátnej politiky a práce s mládežou. Koordinátor prof. Ladislav Macháček, SYRS – Slovenská spoločnosť pre výskum mládeže, Bratislava, 2007. s. 10. [cit. 2010-05-11]. Dostupné na: <www.syrs.org>.
2. Akčný plán štátnej politiky voči mládeži na roky 2010 – 2011. [cit. 2010-04-12]. Dostupné na: <http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_detail&id=133>.
3. Biela kniha Európskej komisie. Nový impulz pre európsku mládež. Bratislava, Iuventa, 2002
4. AMENDOLA, Enzo. 2005. Models of youth political participation - Background document, *Youth policies and strategies in the context of the MDGs*, Sub-Regional Workshop for the Gulf States Bahrain.
5. BAHURINSKÝ, Rastislav. 2006. Mládež venujúca sa bojovým umeniam ako subkultúra: diplomová práca. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006. s. 11 – 12.
6. ČEČETKA, Juraj. 1967. *Medziludské vzťahy a zoskupovanie mládeže*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1967. s. 196.
7. Čítanka pre samosprávy, Iuventa, s. 2 – 6. [cit. 2010-04-12]. Dostupné na: <http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=93>
8. FÁZIKOVÁ, Mária. 1998. Základná typológia vidieckych obcí z hľadiska demografického vývoja. In *Zborník prednášok z medzinárodného sympózia Rozvoj vidieka a problematika vidieckeho obyvateľstva*. [online] Nitra: SAPV, 1998. s. 116-126. [cit. 2010-02-21]. ISBN 80-8058-076-6.
Dostupné na: <http://www.fem.uniag.sk/acta/sk/15/acta_regionalia_et_environmentalica_%28online%29/obsah/2005/1/>
9. HARAJ, Vadim. 1998. Koncepcia rozvoja vidieka na Slovensku. In *Zborník prednášok z medzinárodného sympózia Rozvoj vidieka a problematika vidieckeho obyvateľstva*. [online] Nitra: SAPV, 1998. s. 3-13. [cit. 2010-02-21]. ISBN 80-8058-076-6. Dostupné na: <http://www.fem.uniag.sk/acta/sk/15/acta_regionalia_et_environmentalica_%28online%29/obsah/2005/1/>
10. JANDOUREK, J. 2001. Sociologický slovník. Praha

11. KOLÍKOVÁ, Mária a i. 2005. *Mládežnícka participácia na Slovensku – súvislosti, príklady, nástroje*. [online] Bratislava: Rada mládeže Slovenska, 2005, s. 16-17. [cit. 2010-01-23].

Dostupné na:

<http://www.zelenaskola.sk/files/Mladeznicka_participacia_na_Slovensku.pdf> ISBN 80-969045-4-X.

12. KORYAKOV, IGOR - SISK, TIMOTHY. 2003: *Democracy at the local level – a guide for the South Caucasus*. Stockholm: International IDEA.

13. MACPHERSON, Crawford Brough. 1977. *The life and times of liberal democracy*. Oxford: Oxford University press, 1977. s. 48. ISBN 0192191209.

14. MACHÁČEK, Ladislav. 2002. Občianska participácia a výchova k európskemu občianstvu. Bratislava: SÚ SAV, In *Sociologia 2002*, [online] č. 5, s. 461-482. [cit. 2009-10-22].

Dostupné na:

<<http://ff.ucm.sk/Slovensky/Katedry/dokumenty/dok/13%20Obianska%20particip%20cia%20a%20vchova%20k.pdf>>

15. MACHÁČEK, Ladislav. 2003. *Generačný problém ako spoločný problém generácií*. Bratislava – Trnava: SSS pri SAV sekcia mládeže a SPS pri SAV sekcia pedagogickej sociológie, 2003. s 31.

16. MACHÁČEK, Ladislav. 2003. Sociológia mládeže a práca s mládežou. In *Mládež, participácia, občianstvo, demokracia*. [online] Bratislava – Trnava: SSS pri SAV sekcia mládeže a SPS pri SAV sekcia pedagogickej sociológie, 2003. s. 4. [cit. 2010-04-21]. ISBN 89034-48-9.

Dostupné na:

<<http://www.spaeds.org/uploads/publikacie/L.Machacek,Mladez,participacia.pdf>>

17. MACHÁČEK, Ladislav. 2008. Občianstvo a občianska spoločnosť: Didaktické dimenzie. In *Slovenská politologická revue* [online], roč. VIII, 2008, č. 3, s. 77–94. [cit. 2010-05-03].

Dostupné na:

<http://ff.ucm.sk/Slovensky/Katedry/politologia/doc/machacek/Obcianstvo_obcianska_spolocnost.pdf>

18. MARSHALL, Thomas Humphrey. 1950: *Citizenship and Social Class and other Essays*. Cambridge, Cambridge University Press. ISBN 978-0745304762.

19. MILL, John Stuart. 1861. Considerations on Representative Government. In *Everyman's University Library*. London: J. M. Dent & Sons, 1910/1972. s. 211.

20. Mládež pod krídlami samosprávy, Iuventa, s. 2 – 11. [cit. 2010-05-02]. Dostupné na: <http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=99>
21. MORAVČÍKOVÁ, D. – KUČÍRKOVÁ, D. 2007. *Rurálna sociológia*. Nitra: SPU. s. 25. ISBN 978-80-8069-982-6.
22. Národná správa o plnení spoločných cieľov v oblasti participácie mladých ľudí. [cit. 2010-05-02]. Dostupné na: <http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_detail&id=133>
23. NICHOL, B. 1990. Rural and remote and the question of definition. In *Rural Welfare Research Bulletin*, 1990, no. 4, p. 5-11.
24. ONDREJKOVIČ, Peter. 1995. Úvod do sociológie výchovy: *Teoretické základy sociológie výchovy a mládeže*. Bratislava: Veda, s. 9.
25. PETRÍKOVÁ, Dagmar. 2003: Sociálna participácia ako nástroj zabezpečenia udržateľného rozvoja sídla. In: *Životné prostredie*, roč.37, č.3, s. 141-144.
26. Revidovaná Európska charta o participácii mladých ľudí na živote miestnych a regionálnych samospráv.
27. ROŠKO, Róbert. 1993. Pripravenosť občanov Slovenska na demokraciu. In *Sociológia* 25, [online], č. 3, s. 193-202. [cit. 2009-11-25]. Dostupné na: <<http://www.spaeds.org/uploads/publikacie/L.Machacek,Mladez,participacia.pdf>>
28. Slovník *Výchova k demokratickému občianstvu, cesta vzájomného porozumenia*. Koordinoval prof. Ladislav Macháček Slovenská spoločnosť pre výskum mládeže v Bratislave. Bratislava 18. 01. 2007, s. 15 - 44. [cit. 2010-04-17]. Dostupné na: <http://www.syrs.org/wp-content/uploads/2007/02/slovník_vychova_k_demokratickemu_obcianstvu.pdf>
29. STAFSENG, O.: Kritika vágných teórií o postmodernosti a mládeži. In Macháček, L.: *Individualizácia mládeže a modernizácia spoločnosti*. Sociologický ústav SAV, Bratislava, 1995. s. 11-13.
30. SVENSSON, Pelle. 1995. *Teorie demokracie*. Brno: CDK, 1995. s. 74-216 . ISBN 80-85959-02-X.
31. ŠIPOŠ, Ján a i. 2005. PARTICIPÁCIA. In *Zoom-M, zaostrené na mladých*. Časopis o mládežníckej politike [online], 2009, č. 4, s. 8 [cit. 2010-05-03]. Dostupné na <http://archiv.mladez.sk/buxus/docs/zoom_m_4_2005.pdf>. ISSN 1336-4340.
32. Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zoznam príloh

Príloha 1 – Spôsoby zapojenia mládeže

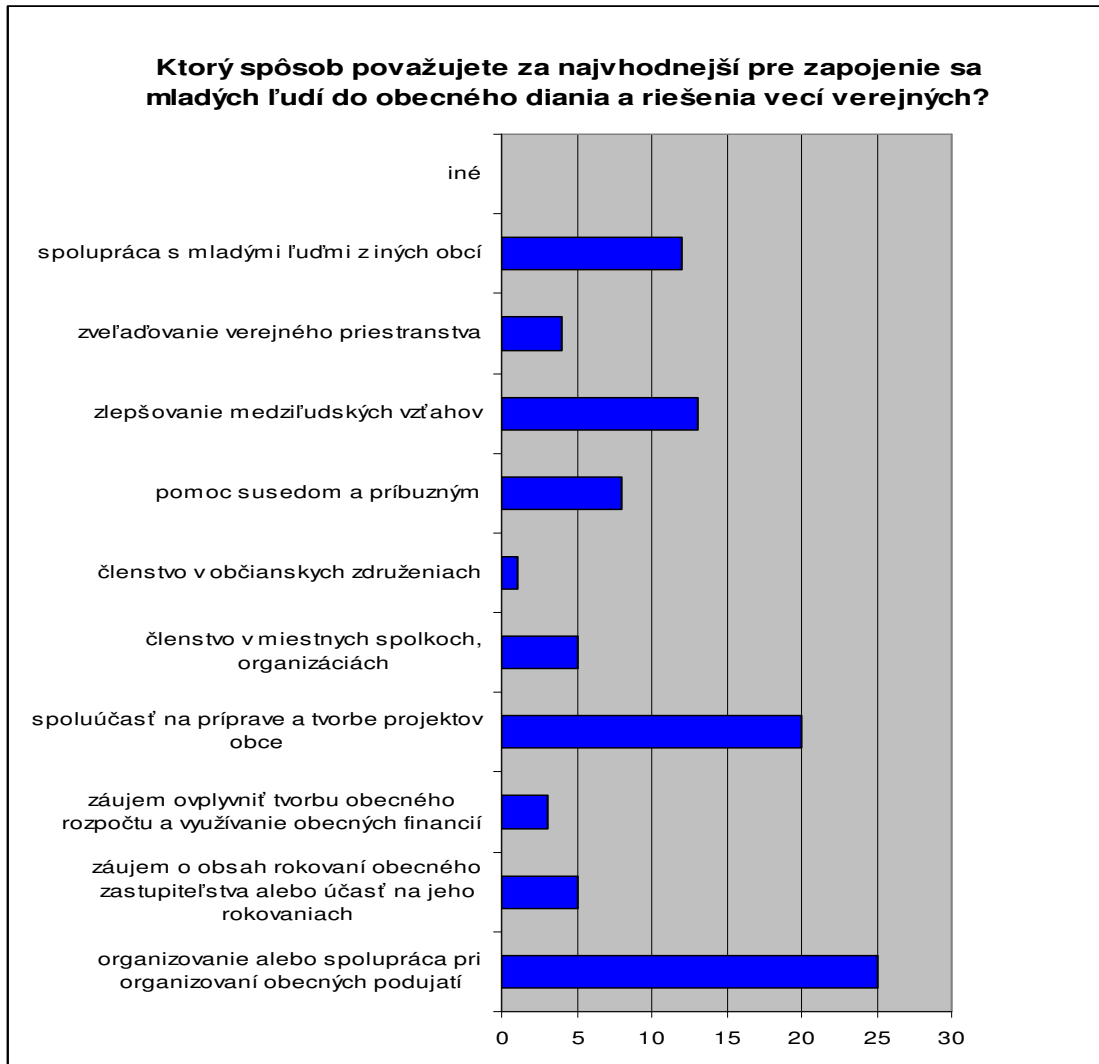
Príloha 2 – Fotografie z podujatí organizovaných obcou Machulince a Sľažany

Príloha 3 - Dotazník Sociálnej a občianskej participácie pre mládež

Prílohy

Príloha 1

Spôsoby zapojenia mládeže

Zdroj: vlastný dotazníkový výskum

Príloha 2

Výskumný projekt

***Sociálna a občianska participácia vidieckej mládeže
v Nitrianskom samosprávnom kraji***

Milý respondent,

patríš k mladým ľuďom, ktorí sú oslovení v rámci regionálneho výskumu o podieľaní sa mládeže na živote a riešení problémov vo svojej obci. Výskum organizuje a realizuje Centrum celoživotného vzdelávania a Katedra spoločenských vied, ktoré sú súčasťou Fakulty ekonomiky a manažmentu Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Tento dotazník vyplňuje spolu 500 mladých ľudí od 15 do 30 rokov z rôznych vidieckych obcí Nitrianskeho samosprávneho kraja. Prosíme Ťa o pravdivé odpovede na všetky otázky. Vyber si a zakrúžkuj číslo pri tej možnosti, ktorá najviac zodpovedá skutočnosti.

Ďakujeme Ti za čas strávený vyplnením tohto dotazníka.

Tento projekt výskumu je realizovaný s finančnou podporou Ministerstva školstva Slovenskej republiky (Odbor detí a mládeže) a IUVENTY - Slovenského inštitútu mládeže.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský inštitút mládeže

Slovak Youth Institute

www.iuventa.sk

1. Viete, kto je starosta Vašej obce?

2. Poznáte členov Vášho obecného zastupiteľstva?

1 poznám všetkých	2 poznám niekoľkých	3 poznám len jedného	4 nepoznám ani jedného
-------------------	---------------------	----------------------	------------------------

3. Zaujímate sa o:

		áno	čiastočne	nie
a.	činnosť starostu	1	2	3
b.	činnosť obecného zastupiteľstva	1	2	3
c.	obecný rozpočet	1	2	3
d.	plán aktivít Vaše obce (napr. čo sa bude stavať, rekonštruovať, aké budú podujatia a pod.)	1	2	3

4. Zúčastňujete sa na podujatiach a akciách organizovaných miestnou samosprávou?

1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
--------	---------	-----------	---------

5. Podieľate sa na príprave podujatí a akcií organizovaných miestnou samosprávou?

1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
--------	---------	-----------	---------

6. Ste členom miestnych organizácií, klubov, spolkov alebo združení?

1 áno	2 nie
-------	-------

7. Ak áno, v akej oblasti? (pri každej možnosti zakrúžkujte 1 alebo 2)

a.	mládežnícke združenie alebo organizácia	1 áno	2 nie
b.	náboženský alebo cirkevný spolok, organizácia	1 áno	2 nie
c.	politická strana (ak áno, dopíšte ktorá.....)	1 áno	2 nie
d.	záhradkári	1 áno	2 nie
e.	poľovníci	1 áno	2 nie
f.	rybári	1 áno	2 nie
g.	včelári	1 áno	2 nie
h.	holubári	1 áno	2 nie
i.	hasiči	1 áno	2 nie
j.	hudobná, spevácka alebo tanečná skupina	1 áno	2 nie
k.	divadelná skupina, ochotnícke divadlo	1 áno	2 nie
l.	folklórna skupina alebo súbor	1 áno	2 nie
m.	športový klub, miestna TJ	1 áno	2 nie
n.	charitatívna organizácia resp. dobrovoľníctvo	1 áno	2 nie
o.	ochranárske združenie (ochrana životného prostredia, ochrana zvierat a pod.)	1 áno	2 nie
p.	organizácia na ochranu ľudských práv, humanitárna, mierová organizácia	1 áno	2 nie
r.	iný spolok, organizácia, združenie	1 áno	2 nie

8. Ak nie ste členom, zúčastňujete sa na podujatiach a akciách organizovaných uvedenými spolkami, združeniami či organizáciami? (pri každej možnosti zakrúžkujte 1, 2, 3 alebo 4)

a.	mládežnícke združenie alebo organizácia	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
b.	náboženský alebo cirkevný spolok, organizácia	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
c.	politická strana (ak áno, dopíšte ktorá.....)	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
d.	záhradkári	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
e.	poľovníci	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
f.	rybári	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
g.	včelári	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
h.	holubári	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
i.	hasiči	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
j.	hudobná, spevácka alebo tanečná skupina	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
k.	divadelná skupina, ochotnícke divadlo	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
l.	folklórna skupina alebo súbor	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
m.	športový klub, miestna TJ	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
n.	charitatívna organizácia resp. dobrovoľníctvo	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
o.	ochranárske združenie (ochrana životného prostredia, ochrana zvierat a pod.)	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
p.	organizácia na ochranu ľudských práv, humanitárna, mierová organizácia	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy
r.	iný spolok, organizácia, združenie	1 vždy	2 často	3 niekedy	4 nikdy

9. Vypomáhate susedom pri nasledovných činnostiach či udalostiach?

		áno	niekedy	nie
a.	pri stavebných prácach	1	2	3
b.	pri prácach na domácom hospodárstve	1	2	3
c.	pri príprave osláv (krstiny, svadby, jubileá a pod.)	1	2	3
d.	pri sezónnych poľnohospodárskych prácach	1	2	3
e.	pri pomoci s deťmi	1	2	3
f.	pri pomoci so staršími členmi domácnosti	1	2	3
g.	pri inej príležitosti (uved'te pri akej)	1	2	3

10. Aké podmienky a podporu (napr. pochopenie, ústretovosť, pomoc) majú mladí ľudia, resp. mládež pre organizovanie a realizáciu svojich aktivít v obci?

1 veľmi dobré	2 dobré	3 postačujúce	4 nepostačujúce	9 neviem
---------------	---------	---------------	-----------------	----------

11. Aká je podľa Vás informovanosť mladých ľudí o obecných záležitostiach a dianí v obci?

1 veľmi dobrá	2 dobrá	3 postačujúca	4 nepostačujúca	9 neviem
---------------	---------	---------------	-----------------	----------

12. Aká je finančná a materiálna podpora mládežníckych aktivít v obci?

1 veľmi dobrá	2 dobrá	3 postačujúca	4 nepostačujúca	9 neviem
---------------	---------	---------------	-----------------	----------

13. Ako Vy osobne získavate informácie o obecných podujatiach? (označte najviac 3 možnosti)

a.	z obecného rozhlasu
b.	z rozhovorov s miestnymi poslancami
c.	z rozhovorov so susedmi, príbuznými a známymi
d.	od svojich priateľov a rovesníkov
e.	z obecných novín
f.	z obecnej webovej stránky
g.	priamo od starostu obce
h.	v kostole
i.	v miestnej krčme
j.	z propagačných materiálov, letákov, plagátov a pod.
k.	inak (<i>uved'te ako</i>).....
l.	nemám záujem a nevyhľadávam takéto informácie

14. Ste alebo boli ste niekedy členom:

		áno, som	áno, bol som	nie som	nebol som
a.	obecnej komisie	1	2	3	4
b.	občianskeho združenia	1	2	3	4
c.	aktivít, ktoré iniciovali občania „pre“ alebo „proti“ niečomu (napr. skládka odpadu, výstavba cesty, vyvlastňovanie pozemkov a pod), príp. niekomu (extrémisti, národnostné menšiny, prezidentské voľby atď.)	1	2	3	4

15. Ako by ste ohodnotili komunikáciu medzi Vami a:

		veľmi dobrá	dobrá	postačujúca	nepostačujúca	neviem
a.	obecným úradom	1	2	3	4	9
b.	zástupcami miestnych spolkov, organizácií či združení	1	2	3	4	9
c.	susedmi	1	2	3	4	9
d.	ľuďmi v obci všeobecne	1	2	3	4	9

16. Ohodno'tte vedomosti, prehľad o spoločenskom dianí a schopnosť využívať modernú techniku (internet, počítač, bankomat, mobilný telefón a pod.):

		veľmi dobré	dobré	postačujúce	nepostačujúce	neviem
a.	starostu	1	2	3	4	9
b.	členov obecného zastupiteľstva	1	2	3	4	9
c.	mladých ľudí v obci	1	2	3	4	9
d.	starších ľudí v obci	1	2	3	4	9

17. Podieľali ste sa už aktívne na riešení problémov vo Vašej obci?

1 áno	2 nie
-------	-------

18. Čo Vás najviac motivovalo či motivuje k tomu, aby ste sa zapojili do riešenia vecí verejných v obci? (uvedte najviac 3 alternatívy)

a.	estetické pohnútky
b.	ekologické pohnútky
c.	potreba osobného príkladu
d.	snaha pomôcť ľuďom a verejnosti
e.	snaha zlepšiť podmienky detí a rodín
f.	reagoval(a) som tým na výzvu
g.	osobný prospech
h.	vnímam to ako svoju občiansku povinnosť
i.	nechcem byť ľahostajný(á)
j.	neviem
k.	iné (opíšte).....

19. Uvedte najzávažnejšie dôvody, ktoré Vám prekážali či prekážajú v spolupráci s miestnou samosprávou pri riešení vecí verejných: (označte najviac 3 alternatívy)

a.	nedostatok času
b.	nedostatok informácií
c.	zdravotný stav
d.	nedostatok kontaktov
e.	nemám záujem spolupracovať
f.	neochota zo strany samosprávy
g.	iné (opíšte).....

20. Ako by sa dala zlepšiť angažovanosť mladých ľudí pri riešení obecných problémov a ich zapojenie do obecného diania?

		áno	častočne	nie	neviem
a.	zlepšením materiálnych a finančných podmienok	1	2	3	9
b.	zlepšením organizácie	1	2	3	9
	zlepšením informovanosti				
c.	skvalitnením medziľudských vzťahov a komunikácie	1	2	3	9
d.	väčšou snahou riešiť problémy mladých ľudí a mladých rodín				
e.	inak (uvedte ako)	1	2	3	9
				

21. Ktorý spôsob považujete za najvhodnejší pre zapojenie sa mladých ľudí do obecného diania a riešenia vecí verejných v obci? (uvedte najviac 3 alternatívy)

a.	organizovanie alebo spolupráca pri organizovaní obecných podujatí
b.	záujem o obsah rokovaní obecného zastupiteľstva alebo účasť na jeho zasadnutiach
c.	záujem ovplyvniť tvorbu obecného rozpočtu a využívanie obecných financií
d.	spoluúčasť na príprave a tvorbe projektov obce
e.	členstvo v miestnych spolkoch, organizáciách či združeníach
f.	členstvo v občianskych združeníach, obecných komisiách a zapojenie sa do občianskych iniciatív
g.	pomoc susedom a príbuzným
h.	zlepšovanie medziľudských vzťahov a záujem o problémy ostatných ľudí v obci
i.	zveľaďovanie verejného priestranstva
j.	spolupráca s mladými ľuďmi z iných obcí
k.	iné (opíšte).....

22. Myslíte si, že by sa mal starosta alebo obecné zastupiteľstvo viac venovať podpore aktivít mladých vo Vašej obci?

1 áno, bolo by to určite prospešné	2 netreba, lebo musí riešiť dôležitejšie veci	3 podporuje ich a venuje sa im dostatočne	9 neviem
--	---	---	-------------

23. Čo si myslíte, ako je to s aktivitami a angažovanosťou mladých ľudí vo Vašej obci:

1 rozvíjajú sa a situácia sa zlepšuje	2 nič sa nemení	3 upadajú a situácia sa zhoršuje	9 neviem
--	--------------------	-------------------------------------	-------------

24. Váš vek:

1. 15-19 rokov	2. 20-24 rokov	3. 25-30 rokov
----------------	----------------	----------------

25. Označte Vaše pohlavie:

1 žena	2 muž
--------	-------

26. Kam sa zaraďujete podľa vzdelania:

a.	ukončené základné
b.	ukončené stredoškolské bez maturity
c.	ukončené stredoškolské s maturitou
d.	ukončené bakalárske (Bc.)
e.	ukončené vysokoškolské (Ing., Mgr.)
f.	navštevujem odborné učilište
g.	študujem na strednej odbornej škole
h.	študujem na gymnáziu
i.	študujem na vysokej škole alebo univerzite

27. Aká je Vaša socioekonomická pozícia:

a.	zamestnanec
b.	nezamestnaný
c.	živnostník
d.	zamestnávateľ
e.	študent